

Szegedi Tudományegyetem
Informatikai Intézet

Ipari folyamat szimulációja és irányítása
programozható logikai vezérlővel

Diplomamunka

Készítette:

Miklós Árpád

mérnök informatikus
szakos hallgató

Témavezető:

Dr. Kincses Zoltán

egyetemi adjunktus

Szeged

2021

Ipari folyamat szimulációja és irányítása programozható logikai vezérlővel

Diplomamunka mérnök-informatikus MSc szakos hallgató számára

Témavezető: Dr. Kincses Zoltán

Témakör: ipari informatika, rendszer szimuláció, irányítás

Műszaki Informatika Tanszék

A feladat leírása, a munka célja:

A hallgató feladata egy ipari folyamat emulációjának és irányításának elkészítése. A munka célja, egyrészt az Országos Ajtonyi István Irányítástechnikai Programozó Versenyen szereplő technológia emulációjának elkészítése egy HIL szimulátor eszköz segítségével. A munka másik célja az így elkészített rendszer irányításának megvalósítása egy programozható logikai vezérlővel. Az elkészült munka később jól alkalmazható a későbbi PLC versenyekre történő felkészítésben.

A munkavégzés fontosabb lépései:

- A HIL szimulátor eszköz és a hozzá tartozó szoftverek megismerése, ismertetése
- Az emulálni kívánt technológia megismerése
- A programozható logikai vezérlő és a hozzá tartozó szoftver megismerése, ismertetése
- A HIL emuláció elkészítése
- Az elkészült szimuláció irányításának megvalósítása programozható logikai vezérlővel
- Hibakezelés
- Tesztelés
- A dolgozat megírása

A fejlesztéshez rendelkezésre álló erőforrások:

- OMRON CJ2M PLC, I/O egységek és a programozásához szükséges szoftver
- Lucas Nülle I/O interfész PRO/TRAIN-hez
- Lucas Nülle BORIS szoftver csomag
- Lucas Nülle PRO/TRAIN

A jelentkezés feltételei:

- Érdeklődés a PLC alapú irányítások és vizualizációjuk iránt
- Angol nyelvtudás

Tartalmi összefoglaló

- **A téma megnevezése:**

Egy ipari folyamat emulálása hardware-in-the-loop (HIL) szimulátor segítségével és az emulált ipari folyamat irányítása programozható logikai vezérlővel.

- **A megadott feladat megfogalmazása:**

Meg kell valósítanom egy megfelelően összetett ipari folyamat emulálását és annak irányítását programozható logikai vezérlővel azért, hogy szemléltessem a HIL szimulátorral támogatott fejlesztést és tesztelést. Továbbá, az alap feladatkiírason túl, meg kell terveznem és meg kell valósítanom egy alternatív megoldást az emulációra, amelyik egyben kompatibilis megoldásához biztosított HIL szimulátorral.

- **A megoldási mód:**

- A feladat megoldásához biztosított hardverek és szoftverek megismerése.
- A kiválasztott ipari folyamat emulációjának megvalósítása és tesztelése.
- Az emulált ipari folyamat irányításának megvalósítása PLC segítségével.
- A HIL szimulátor hardveres és szoftveres elemeinek a tanulmányozása.
- A HIL szimulátorral kompatibilis hardver és szoftver fejlesztése és tesztelése.

- **Alkalmazott eszközök, módszerek:**

- Lucas-Nülle I/O interfész, Omron CJ2M-CPU32 PLC, MikroElektronika EasyPIC v7 fejlesztőlap, WinFACT 7 BORIS szimulációs szoftver, CX-Programmer 9.1, mikroC PRO for PIC 6.6.2, IAR Embedded Workbench for Arm 7.10.1, Visual Studio Code 1.54.3 és Qt Creator 4.14.1 fejlesztői környezetek, Altium Designer 17.1 elektronikai tervező szoftver, Eltima Serial Port Monitor 6.0.235 segédprogram
- dokumentumelemzés, megfigyelés, kísérlet, mérés, fejlesztés, tesztelés

- **Elért eredmények:**

Megvalósítottam a kiválasztott ipari folyamat emulálását a szimulációs szoftverrel és elkészítettem a hozzá tartozó irányítást. Megvizsgáltam az I/O interfész és a BORIS közötti kommunikációt az I/O interfész felnyitása nélkül, majd ez alapján megterveztem egy helyettesítő elektronika alapjait és írtam egy könyvtárat az I/O interfésszel való kommunikációhoz, amivel újra megvalósítottam az ipari folyamat emulálását QML-ben.

- **Kulcsszavak:**

ipari informatika, rendszer emuláció, HIL, irányítás, PLC, technológia-visszafejtés

Tartalomjegyzék

Tartalmi összefoglaló.....	2
Bevezetés.....	5
1. Felhasznált hardverek és szoftverek.....	6
1.1. Az ipari folyamat emulálásának eszközei.....	6
1.1.1. A Lucas-Nülle I/O interfész	6
1.1.2. A WinFACT 7 BORIS szimulációs szoftver.....	7
1.1.3. A Flexible Animation Builder beépülőmodul	9
1.2. Az ipari folyamat irányításának eszközei	11
1.2.1. Az Omron CJ2M programozható logikai vezérlő	11
1.2.2. A CX-Programmer programozószoftver	12
1.3. A technológia-visszafejtés eszközei	13
1.3.1. Az Eltima Serial Port Monitor segédprogram	13
1.3.2. A MikroElektronika EasyPIC v7 fejlesztőlap	15
1.3.3. A mikroC PRO for PIC fejlesztői környezet.....	16
1.4. Az alternatív emuláció megvalósításának eszközei.....	17
1.4.1. A Qt Creator fejlesztői környezet.....	17
1.4.2. Az Altium Designer elektronikai tervezőszoftver	19
1.4.3. Az IAR Embedded Workbench for Arm fejlesztői környezet	20
2. Az emulálni kívánt ipari folyamat	22
3. Interaktív vizualizáció készítése a FAB eszköztárával	23
3.1. A nyomógombok megvalósítása.....	24
3.2. A mozgás irányának és a szerszám működésének jelzése	26
3.3. A szerszám animációinak megvalósítása.....	28
4. Az ipari folyamat emulációja és irányítása.....	32
4.1. Az emuláció megvalósításának bemutatása.....	33
4.1.1. A cellák megvalósításának alapjai.....	33
4.1.2. A robotok mozgatása	35
4.1.3. A karosszériák mozgatása	37
4.1.4. A daru mozgatása	38
4.1.5. A cellák ellenőrzőlogikái.....	39
4.2. Az irányítás megvalósításának bemutatása.....	40
5. A BORIS projektek hordozhatósági problémájának megoldása	44

6. Az ipari folyamat emulálásának alternatív megoldása.....	46
6.1. Az I/O interfész működésének behatásmentes visszafejtése	46
6.1.1. BORIS és az I/O interfész közötti kommunikáció lehallgatása	47
6.1.2. Az I/O interfész működésének utánzása a BORIS számára	48
6.1.3. Az I/O interfész működtetése a BORIS használata nélkül	49
6.2. Az emuláció megvalósítása alternatív eszközökkel.....	52
6.2.1. A karosszériák mozgatása	52
6.2.2. A futószalagok megvalósítása és működtetése.....	54
6.2.3. A daru megvalósítása és működtetése	55
6.2.4. A robotok megvalósítása és működtetése.....	57
7. Az I/O interfészt helyettesítő elektronika	58
8. Konklúzió.....	60
Irodalomjegyzék	63
Nyilatkozat	64
Mellékletek	65
M1	65
M2.....	66
M3.....	67
M4.....	70
M5.....	71
Bemenet.....	71
Kimenet.....	72

Bevezetés

A minőség korunk egyik legmeghatározóbb hívószava. Olyan követelmény, amelyre a piaci versenyképesség fenntartása érdekében folyamatosan kiemelt figyelmet kell szentelni. Habár a fogalma az elmúlt évtizedek során sokat változott, köznapiban a minőség annak a mércéje, hogy egy termék vagy szolgáltatás milyen mértékben elégíti ki a vele szemben támasztott elvárásokat vagy igényeket. Az ipari automatizálásban a minőség általában olyan tulajdonságokhoz köthető, mint a megbízhatóság, a biztonság, a karbantarthatóság és a teljesítmény, amelyeknek a biztosításában kiemelt szerepe van a rendszeres és átfogó tesztelésnek.

A hardware-in-the-loop (HIL) tesztelés egyike azon módszereknek, amelyek az ipari automatizálásban is jól alkalmazhatók tesztelési és fejlesztési célokra. Ez a fajta eljárás a vizsgált eszközt olyan fizikai környezetben működteti, amelynek a jeleit egy virtuális rendszer biztosítja oly módon, hogy azok a valós rendszerrel megegyezőnek tűnjenek. Így nem csak költséghatékonyabbá tehető a tesztelés, hiszen nincs szükség egy valódi rendszerre, de olyan szélsőséges körülmények tesztelését is lehetővé teszi, amelyeknek a valóságban akár súlyos anyagi károkkal járó vagy emberéleteket is követelő következményei lehetnek, ha egy teszt elbukik.

Ez a dolgozat egy összetettebb ipari folyamat segítségével mutatja be a HIL tesztelés és a HIL szimulátorok működését a gyakorlatban. Ennek érdekében az 1. fejezetben először azok a hardverek és szoftverek kerülnek bemutatásra, amelyek a feladat megoldásához fel lettek használva. Ezt követi az emulálni kívánt ipari folyamat rövid bemutatása a 2. fejezetben. A 3. fejezet a HIL szimulátor szoftverével történő animációkészítésre korlátozódik, ugyanis a HIL szimulátor megismerése Görbedi Ákos kollégával közösen végzett munka volt, és az ő diplomamunkája részletesen ismerteti az említett szoftver azon részeit, amelyek ebben a dolgozatban nem kerülnek részletezésre. Az emulált ipari folyamatnak a megvalósítása a 4. fejezetben kerül bemutatásra, míg a bemutatott megvalósítást is érintő hordozhatósági probléma és annak megoldása az 5. fejezetben kerül ismertetésre. Végezetül bemutatásra kerül az emulált ipari folyamat alternatív megvalósítása és a HIL szimulátor hardverének helyettesítő elektronikája a 6. és a 7. fejezetekben. A feladat kidolgozása közben megszerzett tapasztalatok és az elért eredmények pedig a 8. fejezetben kerülnek összefoglalásra.

1. Felhasznált hardverek és szoftverek

A feladat megoldásához felhasznált hardverek és szoftverek a részfeladatok alapján jól csoportosíthatók. Az ipari folyamat emulálásához a HIL szimulátor szoftvere és hardvere lettek igénybe véve, míg az irányításhoz egy széles körben alkalmazott PLC és a programozását lehetővé tevő programozószoftver. A HIL szimulátor technológiájának visszafejtéséhez elsősorban egy olyan szoftver került felhasználásra, amelyik képes a PC és az I/O interfész közötti kommunikáció lehallgatására, majd egy fejlesztőlap a hozzá tartozó fejlesztői környezettel a kommunikáció megfigyeléséből származó adatok helyességének az igazolására. Az alternatív HIL szimulátor és az ipari folyamat alternatív emulálásának megvalósításához a legnépszerűbbnek számító tervezőszoftverek és fejlesztői környezetek lettek felhasználva.

1.1. Az ipari folyamat emulálásának eszközei

A HIL szimulátor két különálló gyártó egymással kompatibilis termékeiből tevődik össze. Az emulációhoz használt szoftver alapvetően egy széleskörűen felhasználható grafikus fejlesztői környezet, amelyik támogatja a bővítmények használatát is, míg a PLC-vel kommunikáló hardver egy olyan eszköz, amelyik rendelkezik egy bővítményként beépülő meghajtóprogrammal ugyanehhez a szoftverhez.

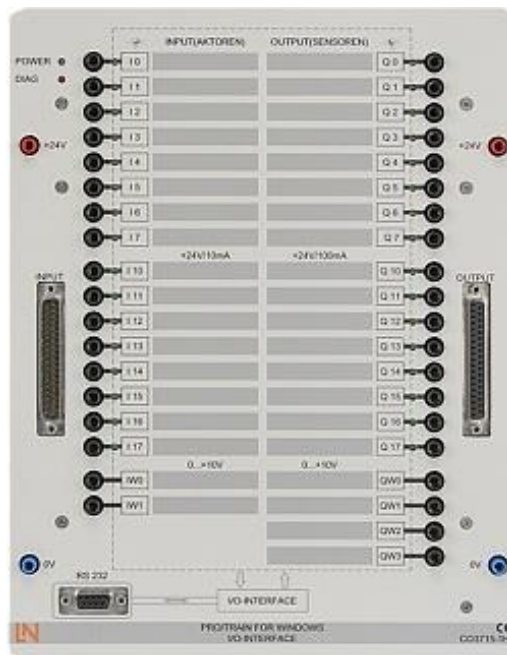
1.1.1. A Lucas-Nülle I/O interfész

A CO3715-1H típusjelzésű I/O interfész (1.1.1. ábra) a Lucas-Nülle GmbH egyik terméke volt, amelyet a PRO/TRAIN for Windows szoftveréhez fejlesztett ki azzal a céllal, hogy a segítségével összeköthesse a számítógépen futó emulált folyamatot az azt irányító PLC-vel. Fontos tény, hogy ennek a dolgozatnak az írása közben, mint az I/O interfész, mint pedig a PRO/TRAIN for Windows lekerültek a Lucas-Nülle GmbH kínálatából.

Ez az eszköz úgy lett megalkotva, hogy minden olyan PLC típust támogasson, amelyik képes az iparban használatos jelszintekkel üzemelni. A ki- és bemenetei 4 mm-es biztonsági aljzatokra, illetve DC-37 csatlakozókra lettek kivezelve, emellett állapotjelző LED-ekkel is rendelkeznek. A számítógéphez soros porton keresztül csatlakoztatható az erre a célra szolgáló DE-9 csatlakozó segítségével. Az eszköz további műszaki jellemzői a következők:

- 16 digitális bemenet: +24 V DC / 10 mA

- 16 digitális kimenet: +24 V DC / 100 mA
- 2 analóg bemenet: 0...+10 V / 11 bit
- 4 analóg kimenet: 0...+10 V / 11 bit
- tápellátás: +24 V DC / 1 A
- adatátvitel: RS-232
- méretek: 297 mm × 227 mm × 60 mm (magasság × szélesség × mélység)
- súly: 1 kg

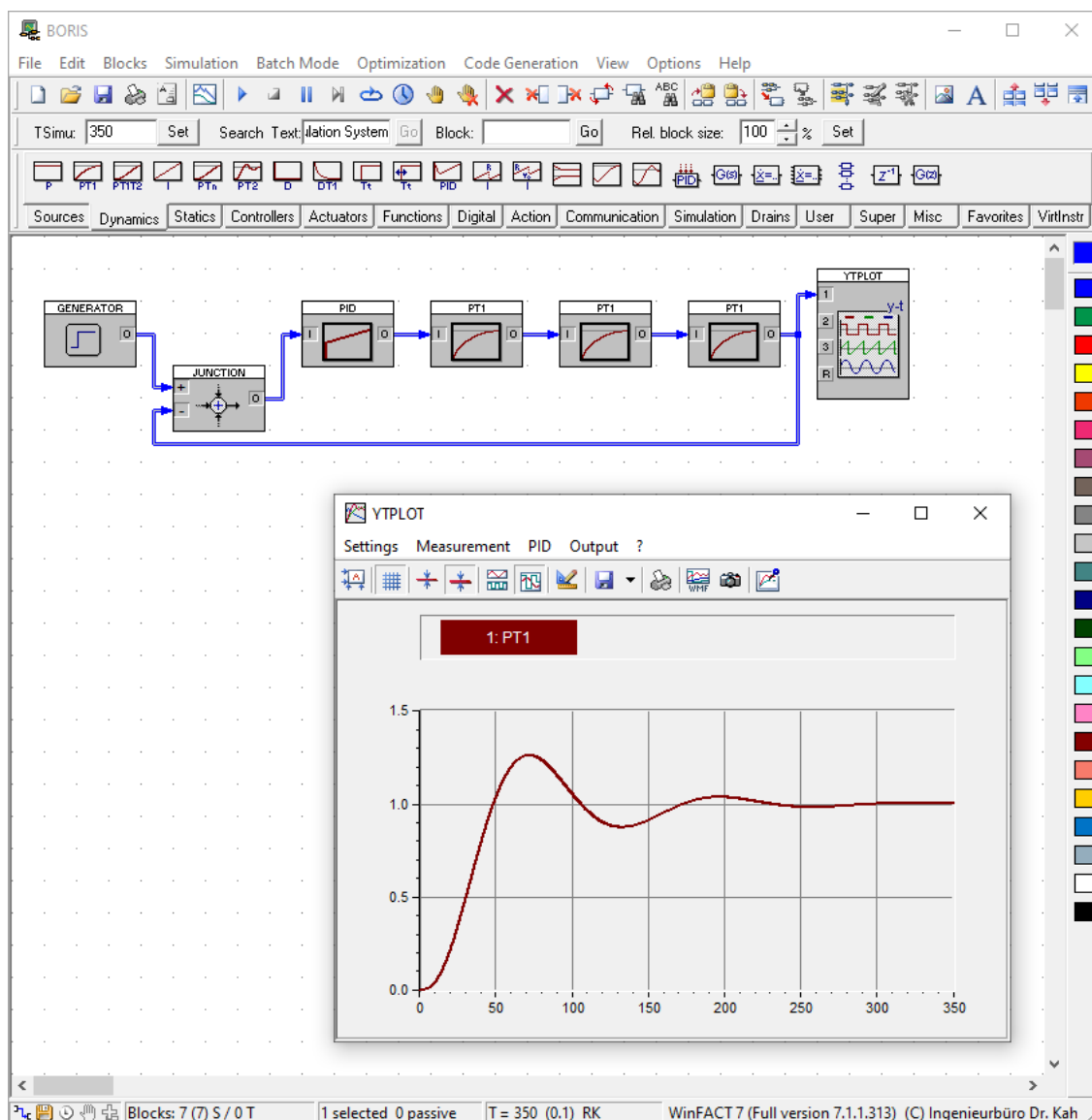
1.1.1. ábra: A CO3715-1H típusjelzésű I/O interfész

Ennek az eszköznek a működtetéséhez a megfelelő tápellátás biztosításán és a számítógéphez való csatlakoztatásán túl szükség van egy speciális meghajtóprogramra is, amellyel beépül a 1.1.2 alfejezetben bemutatásra kerülő szoftverbe. Ezt a meghajtóprogramot a PRO/TRAIN for Windows szállítja.

Mivel a PRO/TRAIN for Windows a feladat megoldásához nem került felhasználásra, csak a vele együtt települő meghajtóprogram, ezért ez a szoftver ebben a dolgozatban nem kerül bemutatásra.

1.1.2. A WinFACT 7 BORIS szimulációs szoftver

A BORIS (1.1.2. ábra) az Ingenieurbüro Dr. Kahlert terméke és a WinFACT moduláris programrendszer alapmodulja [1]. Az elnevezése a Block-Oriented Simulation System kifejezésből ered, és elsősorban dinamikus rendszerek szimulációjára szolgál, de a megfelelő hardver eszközökön keresztül valós folyamatokhoz is csatlakoztatható.

1.1.2. ábra: A BORIS kezelőfelülete

A BORIS kezelőfelületét az egyszerűség és az átláthatóság jellemzi, aminek köszönhetően az alapvető használata könnyen elsajátítható. Egy egyszerű szimuláció megvalósításához gyakorlatilag elegendő a megfelelő blokkokat lerakni a munkalapra, majd a megfelelő módon összekötni azokat, és elindítani a szimulációt. A lerakható blokkoknak szinte mindegyike megtalálható a Rendszerblokk Eszköztáron (System Block Toolbar), amelyről a beállításoktól függően egérgattintással vagy vonszolással lehet azokat lerakni a munkalapra. Ezeknek a blokkoknak az összekötése mindig egy kimenetre való kattintással kezdődik és egy bemenetre való kattintással végződik. Az összeköttetések átláthatóvá tételéről egy beépített automatikus elrendező gondoskodik, amelyik a blokkok összekötése és mozgatása során igyekszik a legjobb elrendezést

megtalálni. Mindemellett lehetőség van külön-külön minden egyes összeköttetés színét is megváltoztatni, amely szintén az átláthatóság növelését szolgálja.

A szimulált folyamatok vezérlésére a BORIS több eltérő lehetőséget is kínál. Legegyszerűbb közülük a kézi vezérlés, amelyet a Vezérlő Eszköztár (Control Toolbar) tesz lehetővé. Ennek az eszköztárnak a funkciói a következők:

- Standard szimuláció elindítása
- Szimuláció befejezése
- Léptető üzemmód aktiválása és deaktiválása
- Szimuláció léptetése
- Végtelenített szimuláció elindítása
- Szimulációs paraméterek módosítása
- Töréspont beállítása
- Töréspont törlése

Végtelenített szimuláció esetén a szimulációs folyamat addig fut, amíg valamilyen hatás (pl. a Szimuláció befejezése gomb megnyomása) meg nem állítja azt. Ezzel szemben a standard szimulációk időtartama előre meghatározott és a szimulációs folyamat futása ennek letelésekor automatikusan megáll. A standard szimulációk időtartama és a lépések nagysága más egyebek mellett a szimulációs paraméterek között módosíthatók.

A BORIS rendszerblokkjainak a könyvtára kétféleképpen is bővíthető. Egyfelől a blokkok egy tetszőleges csoportjából bármikor létre lehet hozni egy úgynevezett szuperblokkot, amelyik ezt követően tetszőleges számú munkalapra is letehető. Másfelől lehetőség van egyéni bővítmények hozzáadására is, amelyeket bármelyik programozási nyelven meg lehet valósítani, amennyiben a fordítója képes a megvalósításokból natív DLL (Dynamic Link Library) állományokat építeni.

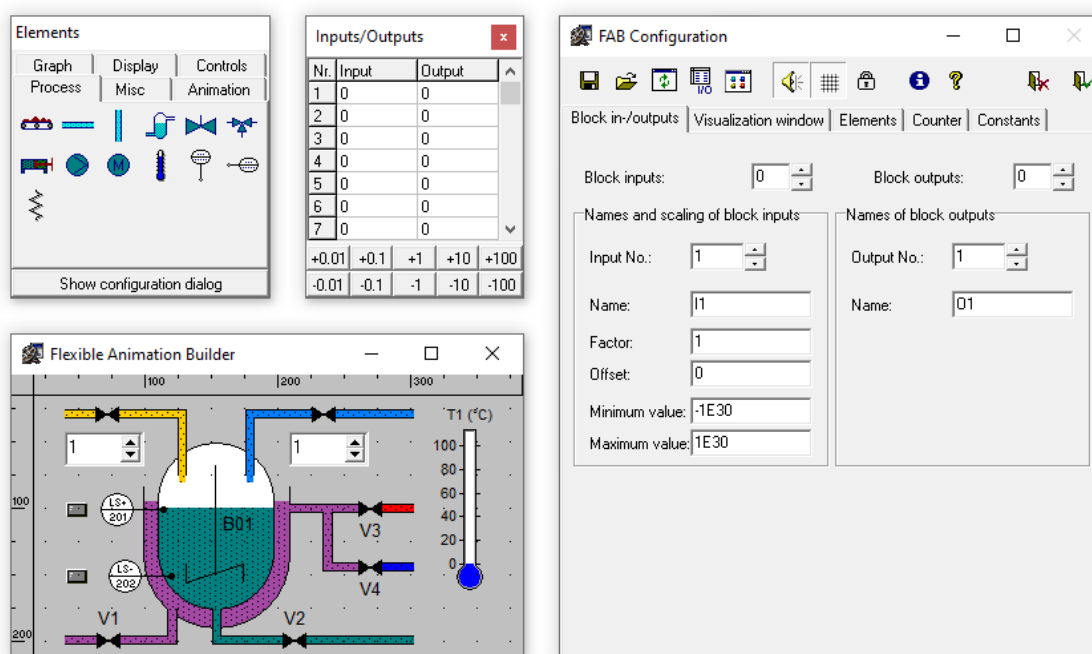
1.1.3. A Flexible Animation Builder beépülőmodul

A Flexible Animation Builder (FAB) beépülőmodul (1.1.3. ábra) egy vizualizáció tervező és megjelenítő eszköz, amelyet az Ingenieurbüro Dr. Kahlert fejlesztett ki a BORIS szoftveréhez azért, hogy leegyszerűsítse az interaktív vizualizációk, animációk és felhasználói felületek létrehozását [2].

A BORIS alapból nem rendelkezik olyan eszközökkel, amelyekkel vizualizációkat lehetne készíteni a szimulációkhoz, ehelyett olyan adatmegjelenítő

blokkokat kínál, mint a táblázatok, a diagramok vagy a mérőeszközök. Természetesen a bővítmények a szállított funkcionalitásaikhoz biztosíthatnak saját vizualizációkat is, viszont ezeket a vizualizációkat értelemszerűen a bővítmény fejlesztéséhez használt eszközökkel kell megvalósítani és esetlegesen módosítani. Mindezekkel szemben a FAB egy teljesen üres vásznat biztosít a felhasználók számára, amelyre az eszköztárából igény szerint vihetők fel az elemek, a kínálata pedig többek között a következőkből áll:

- primitív alakzatok: körök, vonalak, téglalapok stb.
- médiatartalmak: képek, videók, hangok stb.
- szimbólumok és animációk: motorok, tartályok, keverőlapátok stb.
- adatmegjelenítők: táblázatok, diagramok, mérőeszközök stb.
- vezérlők: nyomógombok, beviteli mezők, jelölőnégyzetek stb.

1.1.3. ábra: A FAB kezelőfelülete

A FAB blokkokhoz legfeljebb 50 darab bemenetet és ugyanennyi kimenetet lehet definiálni, amelyeken keresztül a vizualizálni kívánt adatok (pl. folyadékszint, szelepek állapota stb.) összeköthetők a vizualizációval, és amelyeken keresztül a felhasználói interakciók (pl. nyomógombok állapota) összeköthetők a szimulációval.

Mivel a feladat megoldásában a FAB kiemelt szerepet töltött be és Görbedi Ákos diplomamunkája elsősorban a BORIS használatának a bemutatására koncentrált, az interaktív vizualizáció készítés ebben a dolgozatban részletesen is bemutatásra kerül a 3. fejezetben.

1.2. Az ipari folyamat irányításának eszközei

Az irányítás megvalósításához, összhangban a feladat megoldásához rendelkezésre álló erőforrásokkal, egy CJ2M-CPU32 típusjelzésű PLC került felhasználásra, amelynek a programozása a hozzá tartozó programozószoftver segítségével valósult meg.

1.2.1. Az Omron CJ2M programozható logikai vezérlő

A CJ2M-CPU32 programozható logikai vezérlő (1.2.1. ábra) az Omron Corporation terméke és a CJ2 termékcsalád tagja, amelyet elsősorban csomagolási és általános gépipari automatizálási folyamatok elvégzéséhez fejlesztettek ki [3].

Ez az eszköz a termékcsaládjára jellemző módon moduláris felépítésű, ami lehetővé teszi, hogy a megfelelő bővítőmodulok segítségével az igényekhez lehessen alakítani. Emellett egy beépített USB-porttal is rendelkezik, aminek köszönhetően egyszerűen és különleges beállítások nélkül lehet a számítógéphez csatlakoztatni. Az eszköz főbb műszaki jellemzői a következők:

- programmemória mérete: 10 Klépés
- adatmemória mérete: 64 Kszó
- utasítás-végrehajtási idő: 0,04 μ s
- kommunikáció: EtherNet/IP, Ethernet TCP/IP, USB
- tápellátás: +5 V DC / 0,7 A
- méretek: 90 mm \times 62 mm \times 84,5 mm (magasság \times szélesség \times mélység)
- súly: 190 g

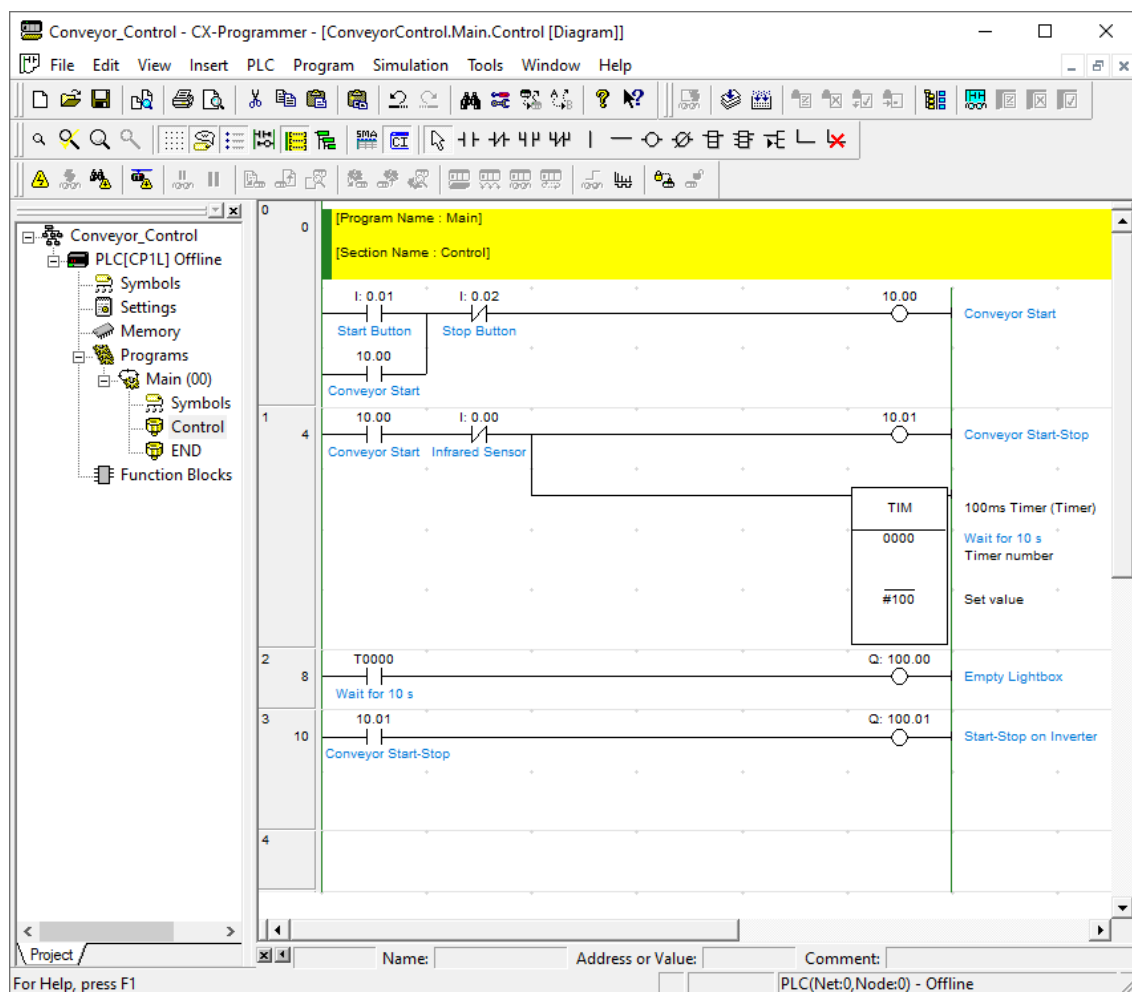

1.2.1. ábra: A CJ2M-CPU32 típusú PLC

A feladat megoldásához a felhasznált PLC digitális I/O egységekkel is ki lett bővítve az I/O interfészhez való csatlakoztatás érdekében. A bemeneti egység típusa CJ1W-ID211, ami 16 darab egyenáramú bemenettel rendelkezik, a névleges feszültsége 24 V, a névleges árama pedig 7 mA. A kimeneti egység CJ1W-OD212 típusú, ami 16 darab tranzisztoros kimenettel (PNP) rendelkezik, a névleges feszültsége a bemeneti egységhez hasonlóan 24 V, a névleges árama pedig 0,5 A.

1.2.2. A CX-Programmer programozószoftver

A CX-Programmer (1.2.2. ábra) az Omron Corporation teljes PLC kínálatát lefedő programozószoftver és a CX-One szoftvercsomag szerves része [4]. Sok más programozási rendszerhez hasonlóan az IEC 61131-3 szabvány [5] előírásainak megfelelően lett kialakítva, emellett az integrált PLC szimulációs eszközeivel lehetővé teszi a programok tesztelését még a letöltés előtt.

1.2.2. ábra: A CX-Programmer kezelőfelülete

A CX-Programmer több kényelmi funkcióval is rendelkezik, amelyek a programok írását igyekeznek még egyszerűbbé és gyorsabbá tenni. Így például a memória kiosztása és felügyelete automatizált, aminek köszönhetően elegendő a szimbólumok típusát meghatározni, a tárolásukról már maga a szoftver gondoskodik. Támogatja az azonos típusú adatokból álló adatblokkokat (tömböket) és az eltérő típusú adatokból álló adatblokkokat (struktúrákat) is, amelyek akár a funkcióblokkok ki- és bemeneti változóiként is megadhatók. Az intelligens programbevitel a szimbólumok kiválasztását teszi egyszerűbbé azáltal, hogy egy prediktív stílusú böngészőt biztosít a felhasználó számára, amiben a szimbólumok nevének beírása közben megjelennek a lehetséges találatok. Képes továbbá a soros, az USB és az EtherNet/IP portokon keresztül kapcsolódó eszközökkel automatikusan összekapcsolódni, megkönnyítve ezzel a programozást és a hibakeresést.

Ennek a szoftvernek a 30 napos próbaverziója ingyenesen is használható. Ez az idő alatt minden funkciója korlátozásmentesen igénybe vehető, ugyanakkor a 30 nap elteltével megszűnik a mentés és a nyomtatás lehetősége.

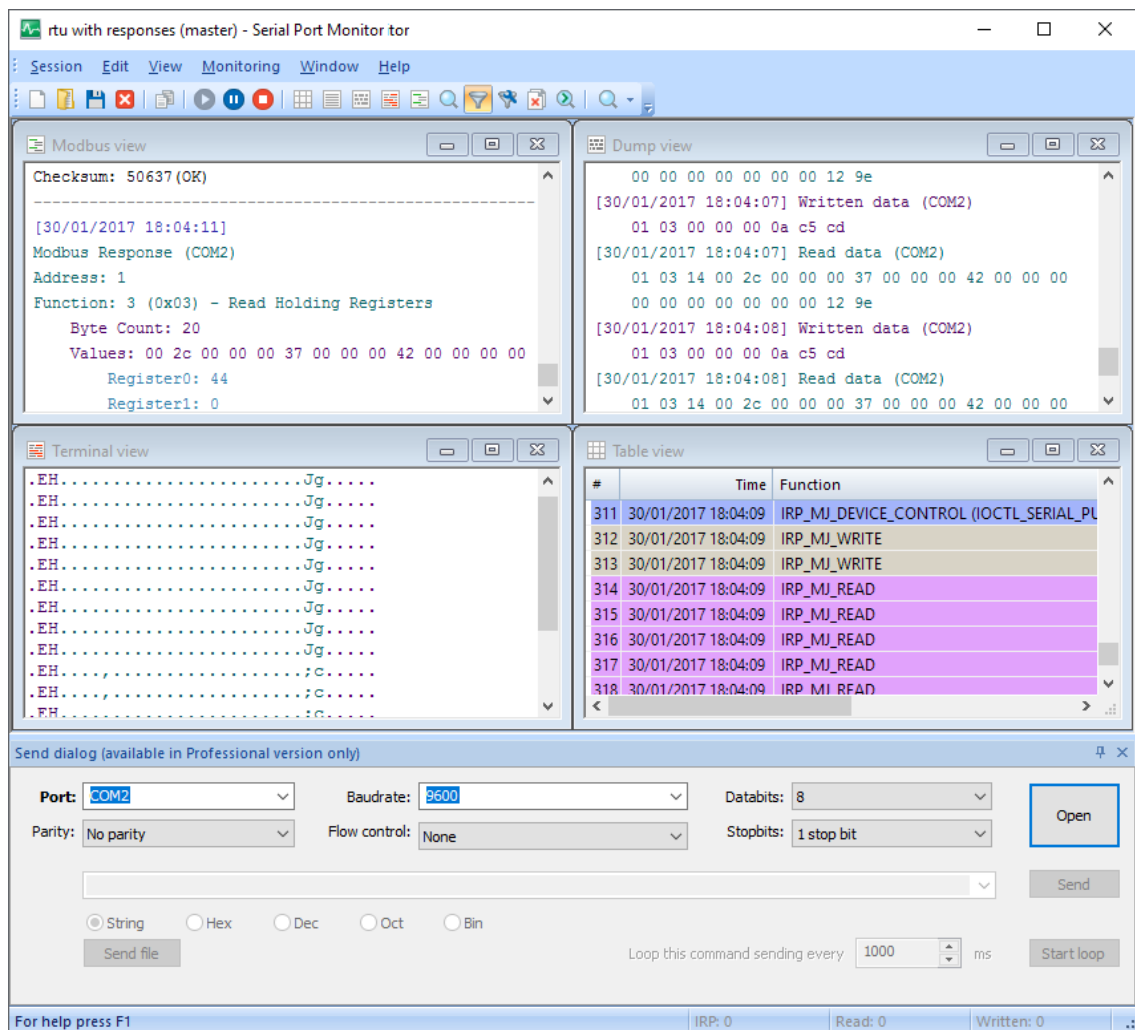
1.3. A technológia-visszafejtés eszközei

A technológia visszafejtés valójában két további részfeladatra lenne bontható, ami alapján a felhasznált hardvereket és szoftvereket tovább lehetne csoportosítani. Az adatgyűjtéshez ugyanis egy független lehallgatószoftver került felhasználásra, míg a begyűjtött adatok igazolása az I/O interfészt helyettesítő elektronika működő prototípusának megépítésével történt, amihez egy PIC fejlesztőlap és a hozzá tartozó fejlesztői környezet került felhasználásra.

1.3.1. Az Eltima Serial Port Monitor segédprogram

A Serial Port Monitor (1.3.1. ábra) az Eltima IBC által kifejlesztett segédprogram, amely a soros portok aktivitásának nyomon követésére és elemzésére szolgál [6]. A képességeinek köszönhetően kiválóan alkalmazható a hibakeresésben, a kommunikációs protokollok fejlesztésében, a technológia-visszafejtésben és az oktatásban.

Ennek a szoftvernek a segítségével lehetőség van a soros portok minden aktivitását rögzíteni, beleértve a felénk küldött vezérlőkódokat (IOCTL), a rajtuk áthaladó teljes adatforgalmat még akkor is, ha az érintett soros portok más alkalmazások által már meg lettek nyitva, illetve azokat az adatokat is, amelyeket az alkalmazások csak megkíséreltek a portokra írni a ténylegesen a portokra íródott adatok mellett.

1.3.1. ábra: A Serial Port Monitor kezelőfelülete

A Serial Port Monitor a rögzített adatok vizualizálásra öt különböző nézetet is biztosít, amelyek a terminál nézet (Terminal view), a vonali nézet (Line view), az adatforgalom nézet (Dump view), a táblázat nézet (Table view) és a Modbus nézet (Modbus view). Mindezeknek a tartalma bármikor elmenthető HTML, egyszerű szöveg vagy CSV formában, illetve összehasonlíthatók a korábbi munkamentekből származó adatokkal is.

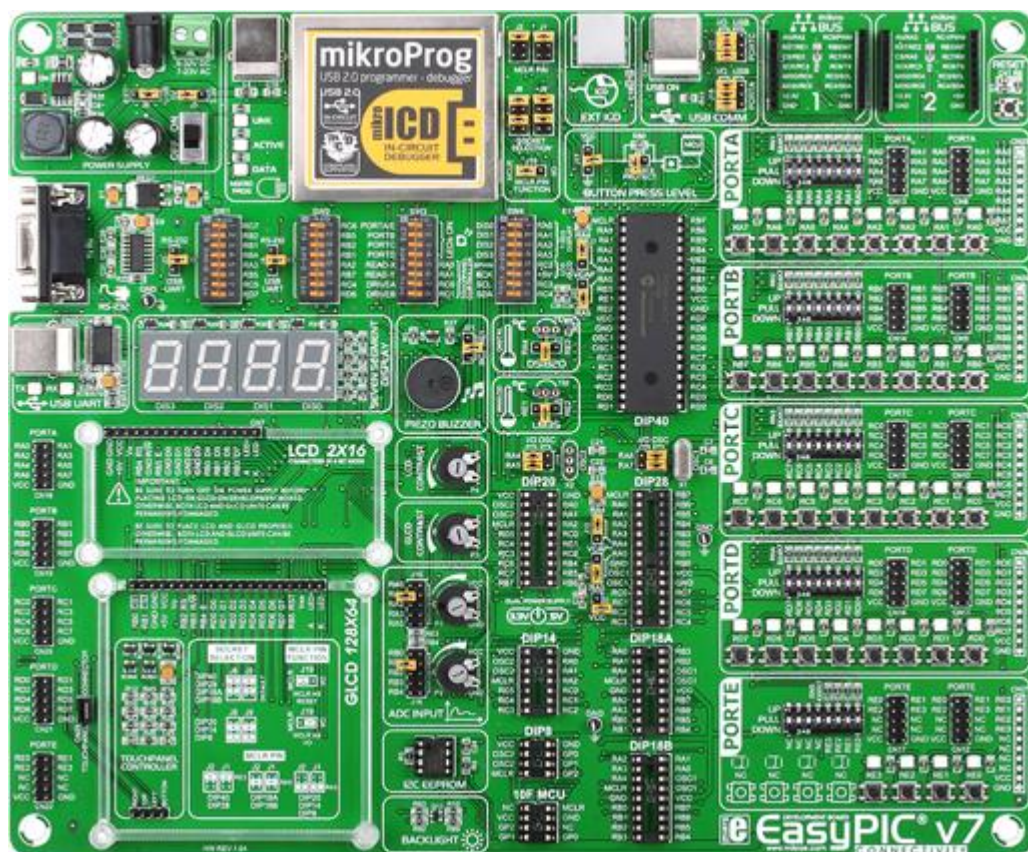
A megfigyelés mellett a Serial Port Monitor képes adatokat is küldeni a megfigyelt soros portra úgy, mintha azokat a megfigyelt alkalmazás küldte volna. Ennek segítségével megvizsgálható a soros port és a csatlakoztatott eszköz reakciója is.

Érdeemes megjegyezni, hogy a bemutatott funkciók egy része csak Professional és Company licenszekkel érhető el, viszont a 14 napig tartó próbaidőszak alatt minden funkció korlátozásmentesen kipróbálható.

1.3.2. A MikroElektronika EasyPIC v7 fejlesztőlap

Az EasyPIC v7 (1.3.2. ábra) a MikroElektronika d.o.o. hetedik generációs fejlesztőlapja, amelyet a Microchip Technology Inc. 8-bites PIC mikrovezérlőihez alakítottak ki főként kezdő felhasználók és hobbisták számára, illetve oktatási célokra.

Ezen a fejlesztőlapon számos modul kapott helyet, amelyek a legkülönbözőbb alkalmazások fejlesztéséhez használhatók, beleértve a grafikus megjelenítést, az USB és soros kommunikációt, a hőmérsékletmérést és egyébeket. Rendelkezik két mikroBUS aljzattal is, amelyeken keresztül ezernyi új funkcionalitás adható a fejlesztőlaphoz Click Board bővítőkártyák segítségével. Mindezek mellett rendelkezik egy beépített mikroProg programozóval és áramkörön belüli hibakeresővel is, amelyik a Microchip Technology Inc. több mint 387 mikrovezérlőjét támogatja [7].

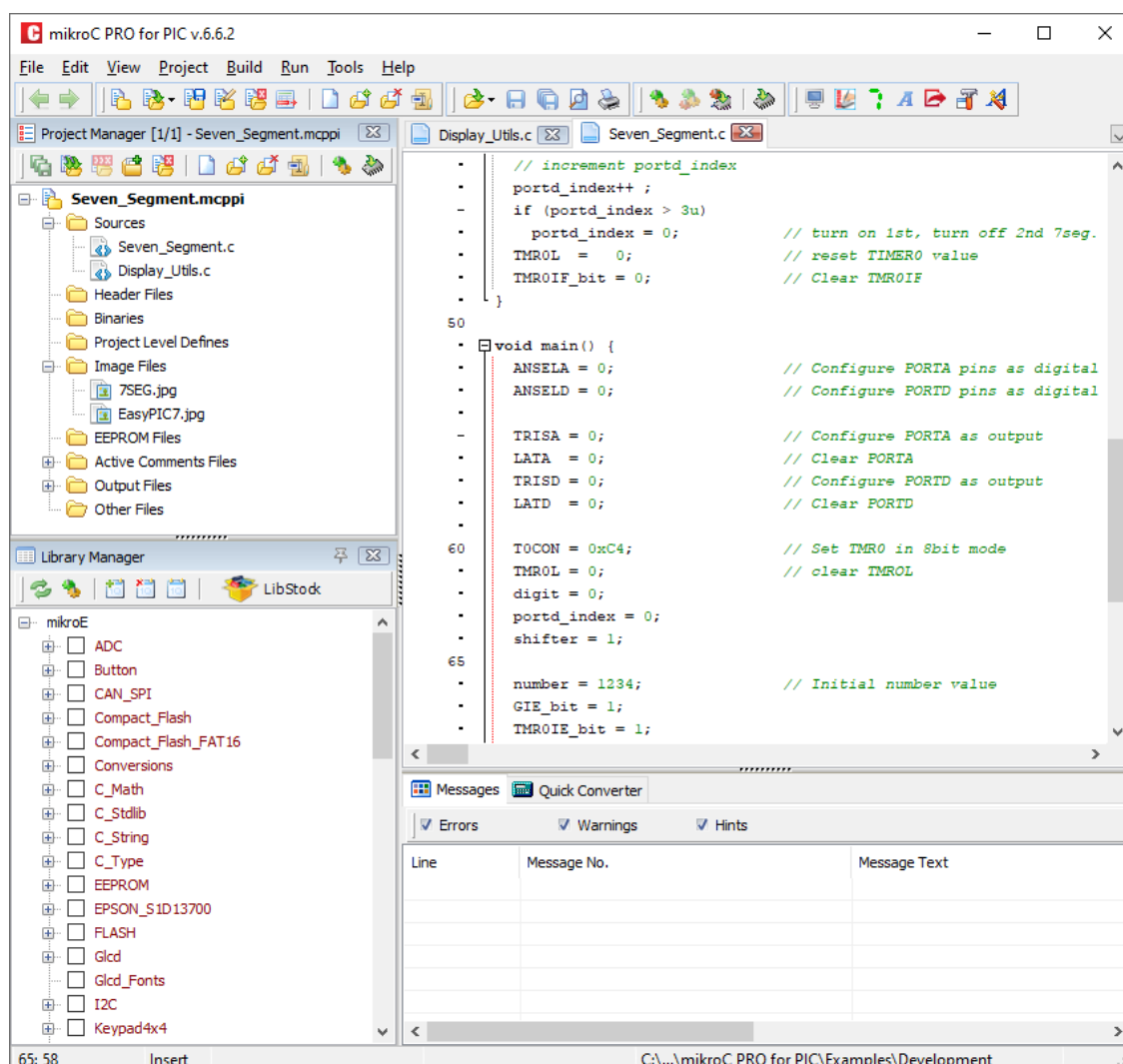
1.3.2. ábra: Az EasyPIC v7 fejlesztőlap

Az EasyPIC v7 kapcsolási rajza szabadon hozzáférhető csak úgy, mint a csatlakoztatható bővítőkártyáké is, így a fejlesztőlapon kipróbált megoldások viszonylag kevés ráfordítással átvezethetők a célhardverek világába. Mindezt a bővítőkártyákhoz szintén szabadon hozzáférhető függvénykönyvtárak és példaprogramok teszik még egyszerűbbé.

1.3.3. A mikroC PRO for PIC fejlesztői környezet

A mikroC PRO for PIC (1.3.3. ábra) a MikroElektronika d.o.o. integrált fejlesztői környezete, amelyet a Microchip Technology Inc. 8-bites PIC mikrovezérlőinek C nyelven történő programozásához fejlesztettek ki [8].

Ez a fejlesztői környezet több, mint 808 különböző PIC mikrovezérlő programozását támogatja, illetve mindegyik támogatott mikrovezérlőhöz rendelkezik egy konfigurációs felülettel is, amelyen keresztül a mikrovezérlő könnyedén testre szabható. A perifériák és a gyakran csatlakoztatott hardverkomponensek használatához számos függvénykönyvtárral rendelkezik, amelyeknek a használata a beépített súgó és a szoftverrel együtt szállított példaprogramok segítségével könnyedén megismerhető.

1.3.3. ábra: A mikroC PRO for PIC kezelőfelülete

A modern fejlesztői környezetektől elvárható módon a mikroC PRO for PIC szintén rendelkezik olyan funkciókkal, amelyek kényelmesebbé és hatékonyabbá teszik

a fejlesztői munkát. Így például rendelkezik intelligens kódkiegészítővel, ami a begépelte karakterekhez automatikusan felkínálja a lehetséges függvényeket, konstansokat, struktúrákat, változókat és egyéb kódelemeket. A függvényhívások helyes paraméterezését a beépített paramétersegédlet támogatja oly módon, hogy a begépelte karakterek felett megjeleníti a függvény szignatúráját. Mindezek mellett az átláthatóság növelése érdekében képes a kódblokkok összezsukására és szétnyitására is.

A mikroC PRO for PIC a hozzá tartozó mikroProg programozó és áramkörön belüli hibakereső segítségével natív támogatást nyújt a hardveres hibakereséshez. Ezzel az eszközzel képes a mikrovezérlők programjait lépésről lépésre futtatni, megjeleníteni a regiszterek, az EEPROM-ok stb. aktuális értékeit, illetve lehetőséget biztosít a töréspontok igény szerinti beiktatására és eltávolítására is.

Ennek a szoftvernek a demó verziója korlátlan ideig használható ingyenesen, viszont a demó verzióval legfeljebb csak 2 Kszó nagyságú PIC programok fordíthatók.

1.4. Az alternatív emuláció megvalósításának eszközei

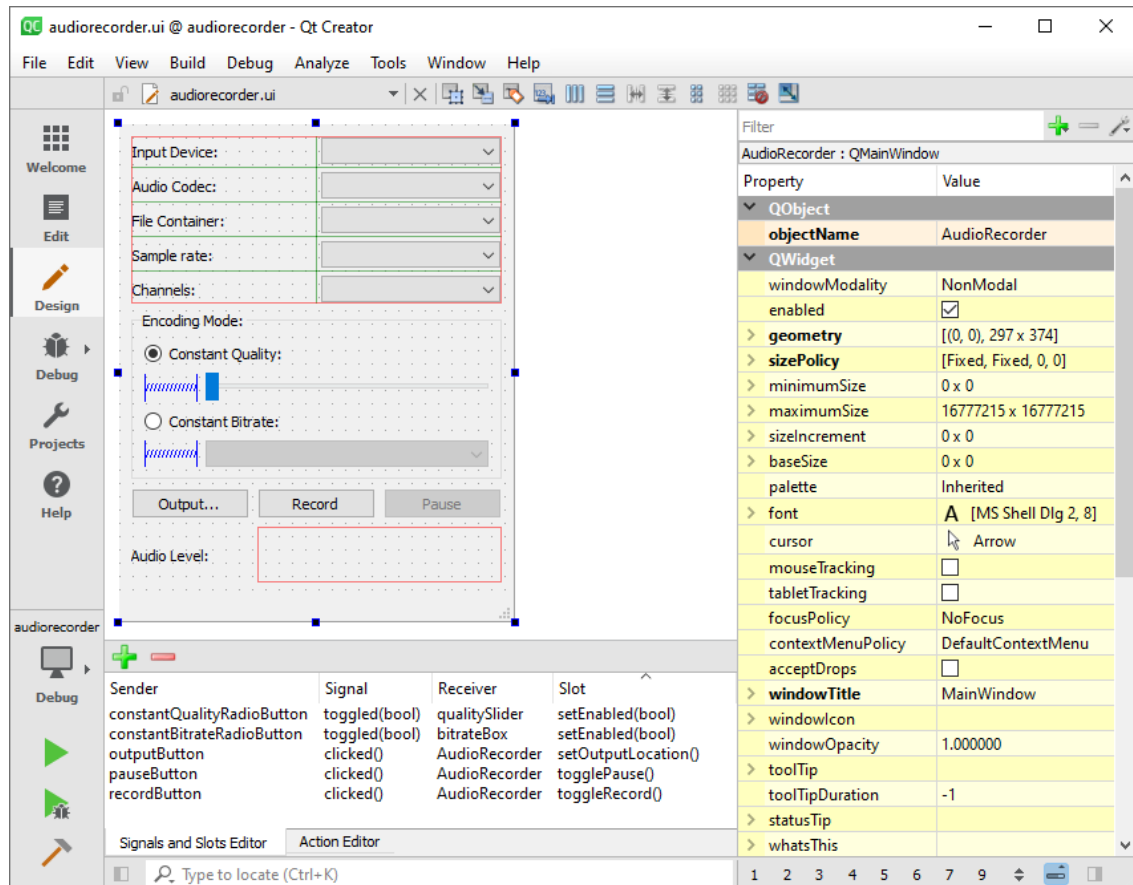
Az alternatív emuláció három különböző fejlesztési terület prominens szoftvereinek a felhasználásával valósult meg. Az I/O interfészt helyettesítő elektronika kapcsolási rajza és nyomtatott áramköre az Altium Designer tervezőszoftverrel lett megrajzolva. Ugyanennek az elektronikának a ki- és bemeneteit vezérlő, illetve a számítógéppel kommunikáló mikrovezérlő programja az IAR Embedded Workbench for Arm fejlesztői környezetben lett megvalósítva. Az alternatív I/O interfésznek a számítógépen futó illesztőprogramja, illetve az alternatív vizualizáció pedig a Qt Creator fejlesztői környezetben valósult meg.

1.4.1. A Qt Creator fejlesztői környezet

A Qt Creator (1.4.1. ábra) egy keresztplatformos integrált fejlesztői környezet, amelyet a Qt Company fejlesztett ki a Qt alkalmazás-keretrendszerrel folytatott fejlesztés igényeire szabva. Köszönhetően a beépített Qt-specifikus eszközeinek és kényelmi funkcióinak, jelenleg ez a Qt-alapú alkalmazások elsődleges fejlesztői környezete [9].

A Qt Creator segítségével tulajdonképpen bármilyen C++ projekt fejleszthető, a használatához ugyanis a Qt keretrendszer használata nem szükségszerű, sőt még a hozzá tartozó qmake és Qbs fordítórendszerek használata sem, mivel natívan támogatja a CMake, a GNU Autotools stb. fordítórendszereket is. A kódminőség biztosítása érdekében beépített kódelemzőkkel és szoftvertesztelési eszközökkel rendelkezik,

emellett támogatja a legnépszerűbb verziókezelő rendszereket is, mint például a Git, a Subversion, a ClearCase vagy a Mercurial. Habár a Qt Creator fő programozási nyelve a C++, a megfelelő bővítmények segítségével bármikor felruházható más programozási nyelvek támogatásával is, vagy bármi egyébvel, így például helyesírás-ellenőrzővel vagy diagram készítővel is.

1.4.1. ábra: A Qt Creator kezelőfelülete

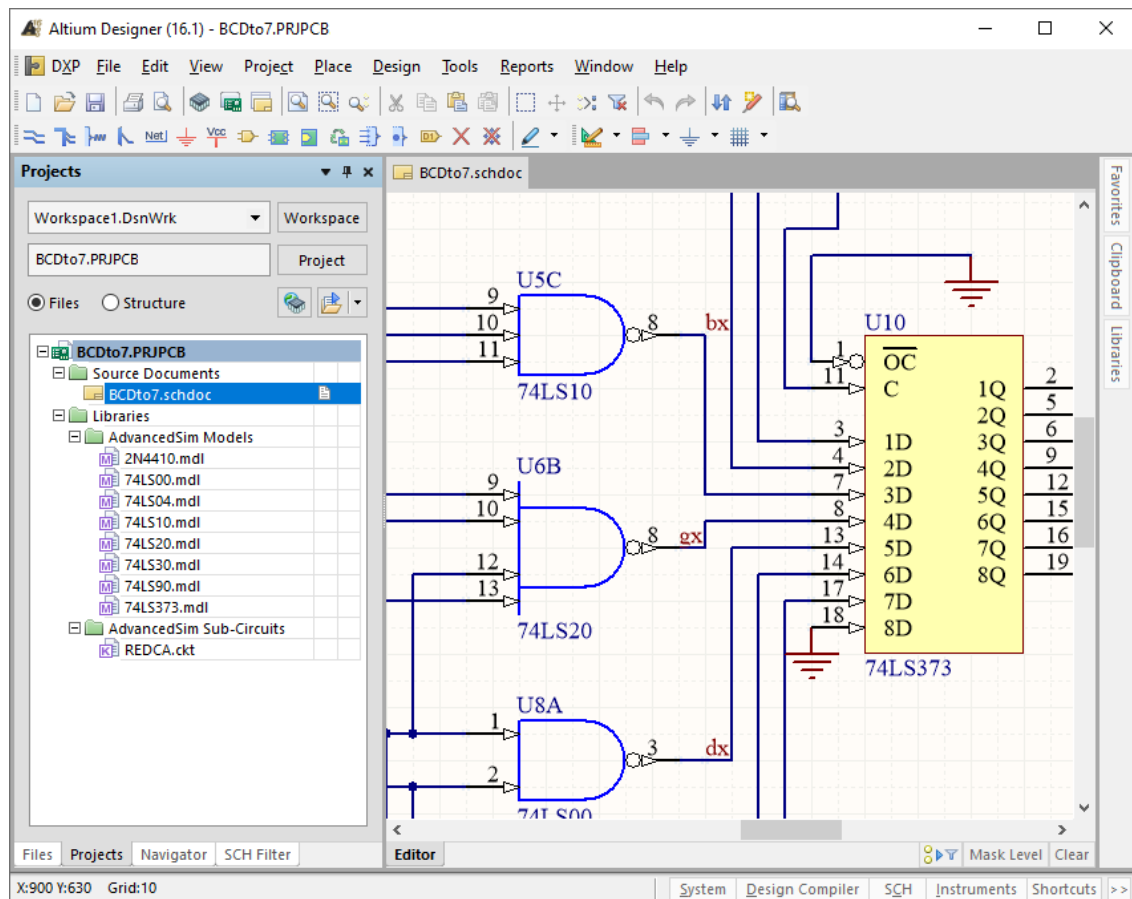
Ebben a fejlesztői környezetben a Qt moduljaira épülő grafikus felhasználói felületeknek mindkét típusa szerkeszthető grafikusán. A beépített űrlapszerkesztő a hagyományos űrlap alapú alkalmazások felhasználói felületének fejlesztését teszi lehetővé, míg a modern, főleg okostelefonokra és táblagépekre jellemző grafikus felületek fejlesztésére a beépített Qt Quick tervező szolgál.

A Qt Creator egy nyílt forráskódú és teljesen ingyenes szoftver, aminek a használata sem hobbi, sem üzleti célokra nem igényel külön licenszt. Mindemellett nagyon jól dokumentált és számos példaprojekt érhető el hozzá, amik még könnyebbé teszik a használatának az elsajátítását.

1.4.2. Az Altium Designer elektronikai tervezőszoftver

Az Altium Designer (1.4.2. ábra) egy sokrétű elektronikai tervezőszoftver, amit az Altium Limited fejlesztett ki a nyomtatott áramkörök tervezésének támogatására. Alapvetően négy fő funkcionális területet foglal magába, nevezetesen a kapcsolási rajzok készítését, a nyomtatott áramkörök tervezését, a programozható logikai kaputömbök (FPGA) fejlesztését és az adatok kezelését [10].

Ez a szoftver az elektronikai termékek fejlesztésének gyakorlatilag minden aspektusát támogatja. Ez azt jelenti, hogy az Altium Designer környezetében a fejlesztési folyamat minden állomásának megtalálhatóak az eszközei, kezdve az első vázlatok megrajzolásától egészen a gyártásig.

1.4.2. ábra: Az Altium Designer kezelőfelülete

Az Altium Designer környezetében minden fejlesztés kiindulópontja egy projekt, ami összefogja mindazokat a dokumentumokat, amelyek együttesen meghatározzák a megvalósítani kívánt terméket. Ezeknek a dokumentumoknak az alapvető építőkövei az úgynevezett komponensek, amelyek a való világ elektronikai alkatrészeinek szoftveres megfelelői. A komponensek a különböző dokumentumokban más-más reprezentációval

rendelkeznek, ennek megfelelően egy komponens a kapcsolási rajzokon szimbólumként, a nyomtatott áramkörökön tokozásként (footprint), a szimulációkban SPICE [11] definícióként, a vizualizációkban pedig háromdimenziós modellként jelenik meg.

Ahhoz, hogy egy alkatrészt használni lehessen a fejlesztés során, szükség van az azt reprezentáló komponensre. Általában ezek a komponensek megtalálhatóak a rendelkezésre álló komponenskönyvtárak valamelyikében, tekintve, hogy az elérhető komponensek száma több száz ezres nagyságrendű. Azonban, ha egy komponens mégsem szerepelne egyik komponenskönyvtárban sem, lehetőség van megrajzolni azt, amihez az elérhető rajzelemek mellett a már meglévő komponensek is felhasználhatók.

Az Altium Designer a sokrétűsége mellett több olyan funkcióval is rendelkezik, amelyek kényelmesebbé és hatékonyabbá teszik a fejlesztést. A kapcsolási rajzok esetén például támogatja a szimbólumok egy csoportjának a kiszervezését külön munkalapra, illetve képes az összeköttetések hibáinak a felderítésére is. A nyomtatott áramkörök esetén a nyomvonalak megrajzolását a beépített interaktív útválasztás teszi sokkal egyszerűbbé, emellett lehetőséget biztosít a teljesítményeloszlás elemzése is. A gyártáshoz szükséges dokumentumok előállítására pedig egy beépített anyagjegyzék generátort is biztosít a felhasználók számára.

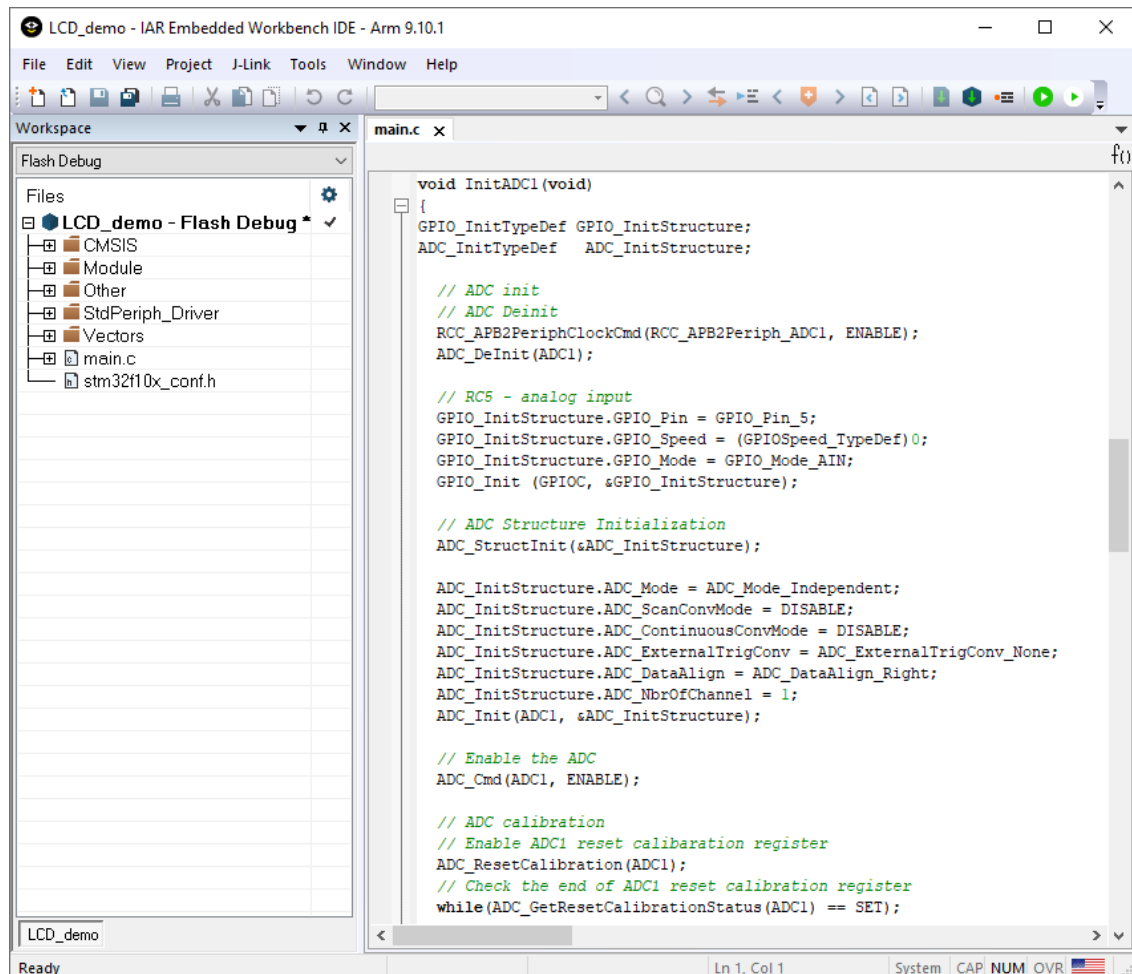
Ez a szoftver alapvetően ipari alkalmazásra lett kifejlesztve széles licenz kínálattal, de van elérhető próbaverziója is. A próbaverzió mellett elérhetőek a korlátozottabb képességű változatai is, mint például az Altium CircuitMaker, ami az Altium Designer kapcsolási rajz készítőjét és nyomtatott áramkör tervezőjét foglalja magába, viszont teljesen ingyenes.

1.4.3. Az IAR Embedded Workbench for Arm fejlesztői környezet

Az IAR Embedded Workbench for Arm (1.4.3. ábra) az IAR Systems AB integrált fejlesztői környezete, amely több, mint 7000 különböző ARM mikrovezérlő programozását teszi lehetővé C és C++ nyelveken [12].

Ez az egyik legnépszerűbb fejlesztői környezet az ARM mikrovezérlőkhöz, amit elsősorban a széleskörű kompatibilitásának, az egyszerű kezelőfelületének és a magába foglalt több ezer nyelvi példaprojektnek köszönhet. Külön érdekessége a beépített ARM utasításszimulátor, amely lehetővé teszi a program futtatását és a hibakeresést magában a fejlesztői környezetben. Ezzel a szimulátorral a lépésről lépésre történő futtatáskor azok az ARM utasítások is láthatóak, amikre az aktuális kódsorok fordulnak. Természetesen

a hibakeresést közvetlenül a célrendszeren is támogatja, amihez az elterjedt áramkörön belüli hibakeresők szinte bármelyike használható.

1.4.3. ábra: Az IAR Embedded Workbench for Arm kezelőfelülete

Az IAR Embedded Workbench for Arm a kódminőség biztosítása érdekében két beépített eszközt is tartalmaz. A C-STAT statikus kódelemző a forráskód lehetséges hibáit képes a felszínre hozni a kódszinten végzett elemzésekkel, ugyanakkor azt is képes ellenőrizni, hogy a kód megfelel-e a kiválasztott szabványoknak. A C-RUN futás idejű elemző ezzel szemben a célrendszeren vagy az utasításszimulátorban futó programot vizsgálja aritmetikai hibák, túlcsoordulás, túlindexelés, memóriaszivárgás stb. után kutatva, amelyeknek képes meghatározni a pontos helyét is, ha bekövetkeznek.

Ezt a szoftver ingyenesen is lehet használni korlátlan ideig, de az ingyenes változat korlátozásokat tartalmaz. Ezzel szemben a 30 napos próbaverzióban minden funkció korlátozásmentesen elérhető, viszont a próbaidőszak után már csak megvásárolt licensszel használható tovább.

2. Az emulálni kívánt ipari folyamat

Az emulálni kívánt ipari folyamat egy karosszéria gyártósor, amely egy korábbi Országos Ajtonyi István Irányítástechnikai Programozó Verseny egyik gyakorlati feladata volt. Az emulálni kívánt technológia az irányításához kiadott feladatlap alapján került megtervezésre és megvalósításra a BORIS eszköztárának segítségével.

A gyártósor a gépjármű karosszériák gyártásának egy szakaszát mutatja be, ahol a következő három fő művelet folyik:

- ponthegeztés,
- festés,
- átemelés (leválogatás).

A rendszer három cellából áll, ahol mindegyik cellában az előbbi felsorolás egy-egy folyamata történik. A cellákban futószalagok mozgatják a karosszériákat, illetve a cellák mindegyikében két-két érzékelő (fénykapu) jelzi a karosszériák hollétét. Az első érzékelő jelzi a cellába történő érkezést, a második pedig a munkadarab esetleges megállításának pozíciójában található.

Az első cellában két ponthegeztésre alkalmas robot helyezkedik el, amelyek a rajtuk található hegesztőpisztolyokat is beleértve külön-külön vezérelhetők. A második cellában két festésre alkalmas robot található, amelyek szinkron üzemmódban működnek. Ez azt jelenti, hogy az egyik robot másolja a másik robot mozgását, így ez a két robot irányítási szempontból egynek tekinthető. Ugyanebben a cellában egy operátor is tevékenykedik, aki szabadon beléphet a robotok mozgásterébe azzal a céllal, hogy ellenőrizze a festés minőségét és esetlegesen kézzel korrigálja azt. A harmadik cellában egy daru helyezkedik el, melynek feladata a karosszériák típus szerinti leválogatása.

Az emuláció szempontjából a feladat nehézsége a vizualizáció megvalósítása. A karosszériáknak ugyanis követniük kell a valóságban őket mozgató elemek mozgását ahhoz, hogy valóságosnak tűnjenek, ehhez pedig számon kell tartani, hogy az animációban éppen egy futószalagon helyezkednek-e el, a futószalag mozog-e, a daru megfogója záródott-e a karosszéria körül, átemelés történik-e vagy az átemelés éppen befejeződött-e. További nehézséget jelent a FAB grafikus elemeinek a szegényes kínálata, azokkal ugyanis a vizualizáció nem valósítható meg felismerhető módon.

Irányítási szempontból az operátor jelenléte jelenti a legnagyobb nehézséget. A gyártósor irányítása mellett ugyanis folyamatosan figyelni kell az operátor tartózkodási

helyét, mivel bármikor beléphet a robotok munkaterébe, amire az irányításnak gyorsan és megbízhatóan kell reagálnia.

Az emuláció elsődleges célja az irányítás tesztelése és az esetleges hibák felderítése biztonságos körülmények között. Ennek érdekében az emulációba számos korlátozást és ellenőrzést kell beépíteni, amelyek jelzik az irányítás hibáit.

3. Interaktív vizualizáció készítése a FAB eszköztárával

A FAB egy grafikus felülettel rendelkező beépülőmodul, amely lehetővé teszi a BORIS felhasználói számára, hogy a szimulációkhoz egyéni vizualizációkat valósítsanak meg. Nélküle a BORIS csak nagyon korlátozott mértékben és nem módosítható módon képes az adatok vizualizálására.

A FAB valójában önálló szerkesztőprogramként működik, saját eszköztárral, beállító felülettel, fájltypussal és szerkesztőablakkal. A BORIS szimulációkkal egyedüli kapcsolata csak a Rendszerblokk Eszköztáron is megtalálható Flexible Animation Builder blokkon keresztül van. Egy új vizualizáció megvalósításához pontosan ezt a blokkot kell lerakni a munkalapra, majd a dupla kattintással is megnyitható szerkesztőablakában a *Dialog...* gombra kattintani és az így megjelenő szerkesztővel megkezdeni a munkát.

Az interaktív vizualizációk készítésének szemléletesebb bemutatása érdekében ebben a fejezetben egy kellően összetett feladat kerül kidolgozásra lépésről lépésre. Ez a feladat lényegében egy mini asztali CNC marógép kézi vezérlésének a vizualizálása, aminek a következő elfogadási feltételeknek kell megfelelnie:

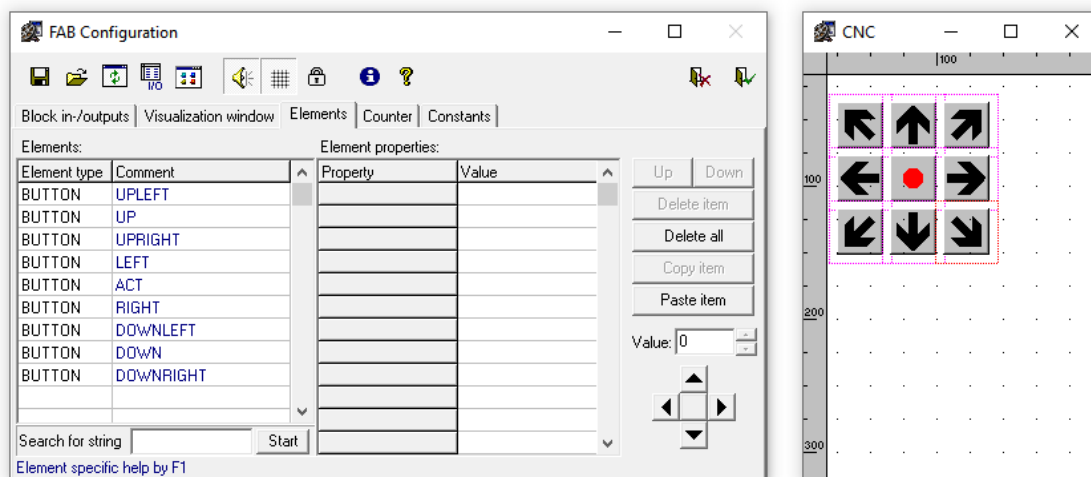
- A felhasználónak nyolc iránygomb és egy nyomógomb áll a rendelkezésére, amelyeknek a nyomva tartásával pozicionálja és működteti a szerszámot.
- A felhasználó által nyomva tartott nyomógomb-kombináció négy biten van kódolva úgy, hogy ha mind a négy bit magas logikai szinten van, akkor az a szerszám működtetését jelenti, ellenkező esetben a bitek magas logikai szintjeinek a jelentése a legmagasabb helyiértékű bittől a legalacsonyabbig $-Y$, $+Y$, $-X$ és $+X$.
- A folyamatban levő mozgás irányát négy darab LED jelzi a felhasználó számára, azzal, hogy ha mind a négy LED világít, akkor az a szerszám működését jelzi.
- A szerszámnak az X és Y tengelyek mentén történő mozgása előjelek megadásával történik, ami negatív irány esetén -1 , pozitív irány esetén $+1$, egyébként pedig 0 .
- A mozgás csak a végállások között lehetséges, vagyis azok a mozgási előjelek, amelyek hatására a szerszám túlmozdulna végállásain, mellőzésre kerülnek.

- A szerszám működtetése logikai szintek segítségével történik, aminek megfelelően a magas jelenti a működés megkezdését, az alacsony pedig a befejezést.

Tekintettel arra, hogy ezzel a példával a vizualizációkészítés bemutatása a cél, a kidolgozásban a nyomógombok állapotait szintén a szimuláció alakítja át előjelekre és a szerszámot működtető logikai szintre. A működő kidolgozás a mellékelt adathordozón az */emulated-system/emulation/examples/hmi* könyvtárban található.

3.1. A nyomógombok megvalósítása

A nyomógombok részét képezik a FAB építőelemeinek, ezért ahhoz, hogy a vizualizáció egy új nyomógommbal bővüljön, elegendő megkeresni azt az Elements ablak Controls fülén és rákattintani. Amikor egy új elem kerül a FAB vásznára, egyúttal egy új bejegyzéssel bővül az FAB Configuration ablak Elements fülén található Elements lista is. Ebben a listában az aktuálisan kiválasztott elem tulajdonságai tetszés szerint módosíthatók a lista melletti Element properties felületen. A feladat ezen részének kidolgozásához kilenc darab nyomógombot kell hozzáadni a vizualizációhoz célszerűen 3×3-as elrendezésben, és az átláthatóság szempontjából az a jó, ha a nyolc iránygomb körül veszi a szerszámot működtető nyomógombot (3.1.1. ábra).

3.1.1. ábra: Nyomógombok elrendezése a vizualizációban

A nyomógombok jeleinek kimenetekké alakításához érdemes megfigyelni azt a tényt, hogy a nyolc iránygomb értelemszerűen négy főirányra és négy mellékirányra bontható, ahol a főirányok az *X* és *Y* tengelyek mentén történő pozitív és negatív irányú mozgásokat jelentik, a mellékirányok pedig azokat a főiránypárokat, amelyek egy *X* és egy *Y* irányú mozgásból állnak. Ezek alapján ugyanis a főirányok megfeleltethetők a nyomógombok állapotát reprezentáló bitsorozatnak, a mellékirányok pedig kifejezhetők

két főiránnyal ugyanezen a bitsorozaton. Továbbá észre kell venni azt is, hogy a szerszám működtetésének bitsorozata a négy főirány egyidejű lenyomásával is kiváltható.

Első megközelítésre talán az tűnhet a legészszerűbb megoldásnak, ha a FAB blokk négy kimenettel rendelkezne, mindegyik főirányhoz egygel, a mellékirányok és a szerszámot működtető nyomógomb pedig ugyanezeket a kimeneteket használnák, esetleg a főirányok nyomógombjainak tulajdonságait felhasználva. A FAB azonban nem ennyire rugalmas. Igaz, hogy egyes tulajdonságok értékei kifejezésekkel is megadhatók, de ezekben a kifejezésekben csak a blokk ki- és bemeneteire lehet hivatkozni, elemek tulajdonságaira nem, továbbá egy elem csak egy kimenetet képes befolyásolni. Mindezek fényében viszont az a legkézenfekvőbb irány, ha minden nyomógomb különálló kimenetet kap, azonban azt kihasználva, hogy a kimenetek lehetnek rejtettek is és az értékeik ettől függetlenül felhasználhatók akár egy látható kimenet értékének az előállításában is, teret ad egy elegánsabb kerülőmegoldásnak.

A kerülőmegoldáshoz először is szükség van egy segédelemre, amelyik képes a hozzá tartozó kimenet értékét kifejezéssel is megadni. Erre közvetlenül sajnos egyik elem sem képes, de az Elements ablak Controls fülén található Checkbox például, ha ki van jelölve, akkor az OnValue tulajdonságának értékét írja a kimenetére, ami már kifejezéssel is megadható.

Element	Output	OnValue
OUTPUT	1	O2+O3+O4+O5+O6+O7+O8+O9+O10
UPLEFT	2	10
UP	3	8
UPRIGHT	4	9
LEFT	5	2
ACT	6	15
RIGHT	7	1
DOWNLEFT	8	6
DOWN	9	4
DOWNRIGHT	10	5

3.1.1. táblázat: A kimenet előállításában résztvevő elemek tulajdonságai

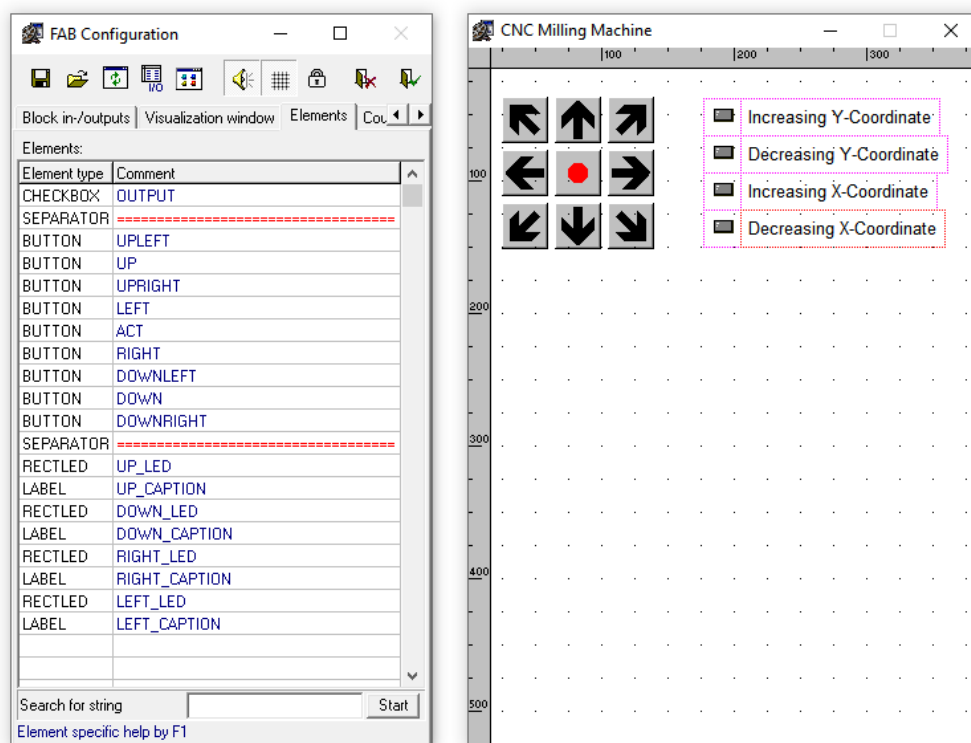
Ezen a ponton fontos rávilágítani a FAB kifejezések azon hiányosságára is, hogy egyáltalán nem támogatják a logikai műveleteket. Jelen esetben viszont mindaddig, amíg egyszerre csak egy nyomógomb tartható lenyomva, ezáltal egyszerre csak az egyik

kimenete lehet nullától eltérő, az is megoldja a problémát, ha a nyomógombok mindegyike a teljes bitsorozatot írja ki a kimenetére (3.1.1. táblázat), a segédelem pedig egyszerűen csak összeadja ezeket.

A segédelemet miután ki lett jelölve, célszerű elrejteni. Ennek a megtételére nincs egyetemes módszer, de az elem méreteinek a nullára állításával elérhető a kívánt hatás.

3.2. A mozgás irányának és a szerszám működésének jelzése

A mozgás irányának és a szerszám működésének jelzéséhez szükséges LED-ek szintén megtalálhatók a FAB építőelemei között az Elements ablak Display fülén. Első lépésként ezekből kell négy darabot hozzáadni a vizualizációhoz függőleges elrendezésben (3.2.1. ábra), majd a jelzett állapotok könnyebb megértése érdekében érdemes mindegyiket ellátni egy-egy címkével is, amire legjobban az Elements ablak Graph fülén található Static text használható.

3.2.1. ábra: A LED-ek és a címkék elrendezése a vizualizációban

Mivel a megjelenítendő állapotok megegyeznek a nyomógombok által előállított kimenet bitjeivel, a feladat ezen részének kidolgozásához célszerű ennek a kimenetnek az értékét felhasználni és az egyes bitjeit összekötni a megfelelő LED-ekkel. Tekintettel arra, hogy a FAB kifejezések nem támogatják a logikai műveleteket, az egyes bitek

értékét eltolás és maszkolás helyett ki kell számítani a (3.2.1) egyenlet segítségével, ahol az x a kimenet aktuális értéke, az n pedig a kiszámítandó bit sorszáma.

$$b_n = \left\lfloor \left(\frac{x}{2^n} \right) \bmod 2 \right\rfloor \quad (3.2.1)$$

A FAB kifejezések több matematikai függvény használatát is lehetővé teszik, így például a szignumfüggvényt is, de érdekes módon a maradékképzést egyáltalán nem támogatják, ezért ahhoz, hogy a (3.2.1) egyenlet leírható legyen FAB kifejezésként, el kell végezni a (3.2.2) behelyettesítést [13], aminek az eredménye a (3.2.3) egyenlet lesz.

$$a \bmod b = a - b \left\lfloor \frac{a}{b} \right\rfloor \quad (3.2.2)$$

$$b_n = \left\lfloor \frac{x}{2^n} - 2 \left\lfloor \frac{\frac{x}{2^n}}{2} \right\rfloor \right\rfloor$$

$$b_n = \left\lfloor \frac{x}{2^n} - 2 \left\lfloor \frac{x}{2^{n+1}} \right\rfloor \right\rfloor \quad (3.2.3)$$

Egy LED akkor fog világítani, ha az Input tulajdonságának értéke nagyobb vagy egyenlő az OnValue tulajdonságának értékénél. Amennyiben az Input tulajdonsága a (3.2.3) egyenlet szerint változnak, aminek az értéke 0 vagy 1 lehet, akkor az OnValue tulajdonságát is 1-re kell állítani. Figyelembe véve, hogy az OnValue tulajdonság nem követeli meg az Input tulajdonságtól, hogy egész szám legyen, a (3.2.3) egyenletben a végső egészre kerekítést el is lehet hagyni. Mindezeket felhasználva, illetve a bitek sorszámainak és a kimenet referenciájának behelyettesítése után a LED-ek releváns tulajdonságai a 3.2.1. táblázat szerint fognak alakulni.

Element	Input	OnValue
UP_LED	$(O1 / 8) - (2 * \text{INT}(O1 / 16))$	1
DOWN_LED	$(O1 / 4) - (2 * \text{INT}(O1 / 8))$	1
RIGHT_LED	$O1 - (2 * \text{INT}(O1 / 2))$	1
LEFT_LED	$(O1 / 2) - (2 * \text{INT}(O1 / 4))$	1

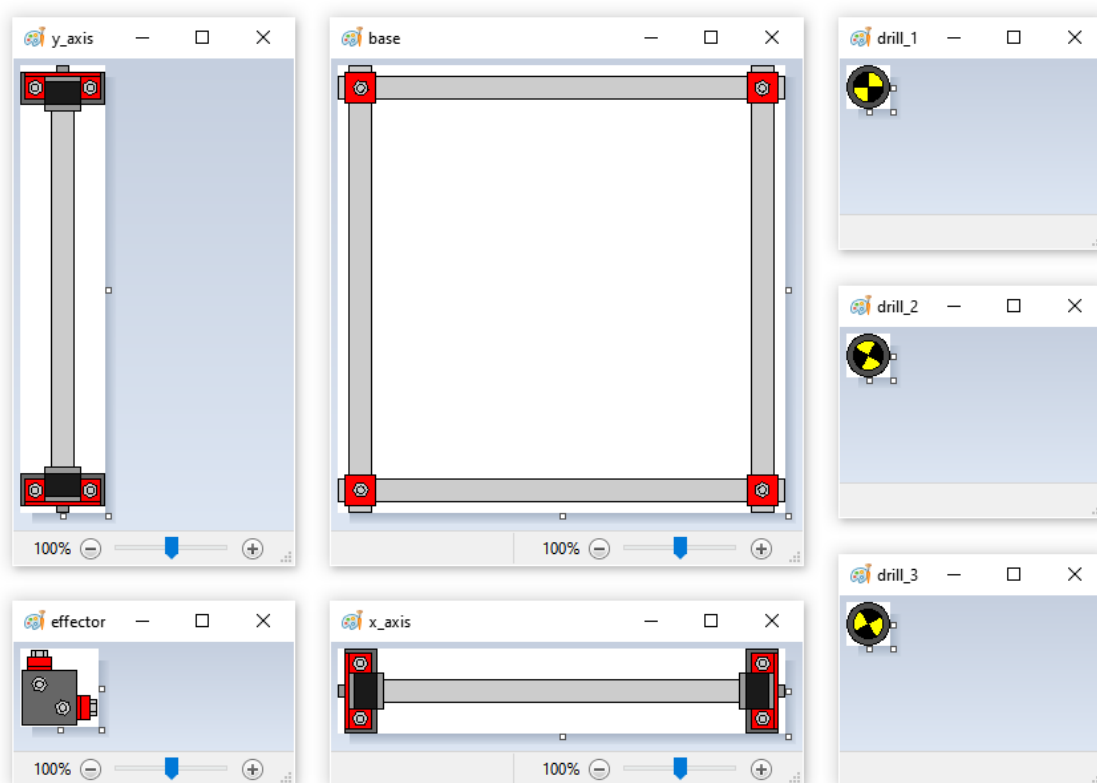
3.2.1. táblázat: A mozgatus irányát és a szerszám működését jelző LED-ek tulajdonságai

A FAB kifejezésekben az INT operátor az operandusának a törtrészét lefelé kerekíti függetlenül a törtrész nagyságától, másszóval az INT operátor úgy kerekíti egészre az operandusát, hogy az egészrészt megőrzi, a törtrészt pedig elhagyja.

3.3. A szerszám animációinak megvalósítása

A FAB elsősorban a saját építőelemeinek és animációinak a használatát támogatja és meglehetősen korlátozottak a képességei az egyéni animációk készítése terén, annak ellenére, hogy a FAB betűszó valójában rugalmas animációkészítő (Flexible Animation Builder) jelent. Valójában a megjelenítésen kívül semmi egyébbe nem tud hozzájárulni az egyéni animációkhoz, vagyis a megjelenített képektől kezdve az animáció tulajdonságain át a mozgás logikájáig mindent kívülről kell biztosítani hozzá.

A szerszám animációinak megvalósításához első lépésként a CNC marógép minden egyes megjelenítendő részét, illetve a szerszám működését vizualizáló mozgóképnek minden egyes képkockáját meg kell rajzolni. Erre a feladatra bármelyik rajzóprogram felhasználható, egyedül arra kell ügyelni, hogy a képkockák és a mozgás szempontjából különálló elemek külön képfájlba kerüljenek (3.3.1. ábra).

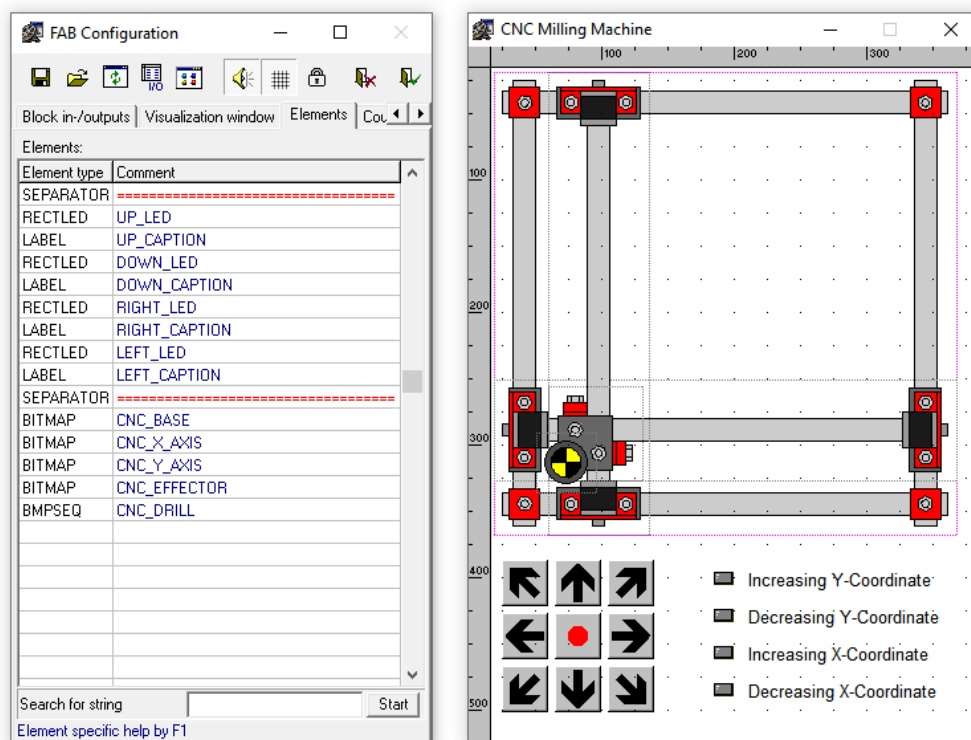

3.3.1. ábra: A CNC marógép megrajzolt elemei

A feladat ezen részének kidolgozásához az elkészült rajzokat az Elements ablak Graph fülén található Bitmap segítségével hozzá kell adni a vizualizációhoz a 3.3.2. ábra szerinti elrendezésben, illetve a szerszám működésének képkockáit hozzá kell adni egy Bitmap sequence elemhez, amelyik ugyanennek az ablaknak a Display fülén található. Az elrendezés mellett a rétegezésre is ügyelni kell, ugyanis az az elem, amelyik lejjebb

van, eltakarja a felette levőket, ezért az elemeknek a FAB Configuration ablak Elements fülén található Elements listában szintén a 3.3.2. ábra szerinti sorrendet kell követniük.

A képek mozgatása és a mozgókép lejátszása legkönnyebben számlálók segítségével valósítható meg, amelyeknek az aktuális értékeit felhasználva indexelhetők a képkockák, illetve kifejezések írhatók a mozgó elemek X és Y koordinátáinak kiszámítására. A FAB ugyan rendelkezik beépített számlálókkal, amelyek az I51, I52 és I53 virtuális bemenetekre vannak kötve, de ezeket az időzítőket nem lehet sem megállítani, sem a sebességüket módosítani, és mivel ezek a szimuláció ciklusidejével számolnak, túl gyorsak ahhoz, hogy egy animációt működtessenek. Éppen ezért ezen a ponton már a BORIS segítségére van szükség, hogy megvalósítsa az animációkhoz szükséges számlálókat és összekösse azokat a FAB blokk bemeneteivel.

3.3.2. ábra: A feladatot kidolgozását jelentő vizualizáció

A BORIS blokkjai között megtalálható számláló (Counter) több szempontból is meghaladja a FAB számlálóinak a képességeit, így például bármikor újraindítható és a számlálás iránya is változtatható, viszont a működéséhez órajel generátorra van szüksége és a FAB számlálóival szemben ennek nem lehet megadni egy felső korlátot, ami felett újraindulna a számlálás. Mindezek ellenére ezzel a blokkal már meg lehetne valósítani az animációk működtetését, a hiányosságai ugyanis további blokkok hozzáadásával bármikor pótolhatók. Ami viszont ellene szól, az az, hogy sokszor egyszerűbb a

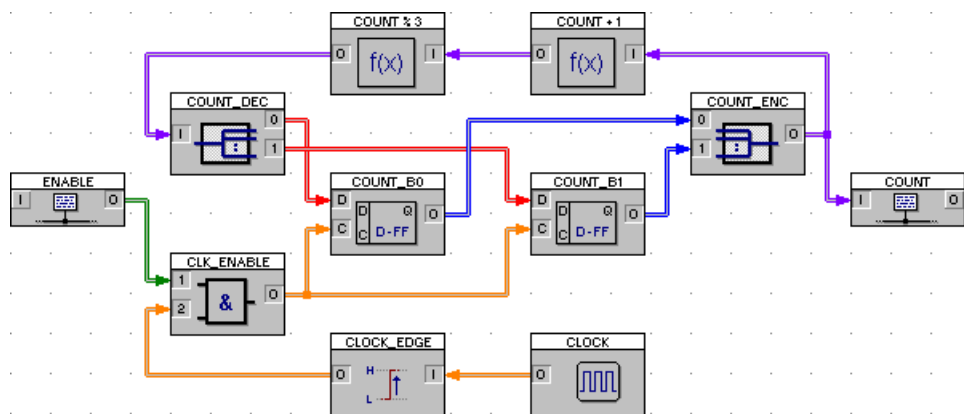
megfelelő kimenetet előállító számlálót összerakni, mint ezt a blokkot kiegészíteni, ugyanis egy számlálóhoz mindössze egy memóriára van szükség az aktuális érték eltárolásához, és egy számláló logikára a következő érték előállításához.

A képkockák indexelését végző számlálónak (3.3.3. ábra) a (0, 1, 2) sorozatot kell folyamatosan ismételnie mindaddig, amíg az engedélyező bemenete (ENABLE) magas logikai szinten van.

Ehhez a számlálóhoz elegendő egy 2-bites memóriát megvalósítani az aktuális érték eltárolásához, hiszem a sorozat mindegyik eleme kifejezhető két biten. A memóriát flip-flopok és egy órajel generátor segítségével kell megvalósítani, a számlálás felfüggesztését és folytatását pedig az órajel kapuzásával. Ahhoz, hogy az aktuális értékből minden alkalommal elő lehessen állítani a számláló következő értékét, a BORIS blokkjaival a (3.3.1) függvényt kell megvalósítani, ahol a c_n az aktuális értéket jelenti, a c_{n+1} pedig a számláló következő értékét.

$$c_{n+1} = (c_n + 1) \bmod 3 \quad (3.3.1)$$

Tekintettel arra, hogy a BORIS sem támogatja a maradékképzést, az áltáthatóság érdekében érdemes a (3.3.1) függvényt két különálló blokkal megvalósítani, ahol az első (COUNT + 1) csak növeli a bemenetét eggyel, a második (COUNT % 3) pedig a (3.2.2) behelyettesítést alkalmazva elvégzi a maradékképzést.

3.3.3. ábra: A képkockák indexelését végző számláló

A mozgókép meghajtásához meg kell oldani, hogy a mozgókép képkockáit a vizualizációban ennek a számlálónak a kimenete (COUNT) indexelje. Ehhez először is létre kell hozni egy új bemenetet a FAB blokkon, majd ezen keresztül össze kell kötni a számláló kimenetét a vizualizációval. Amint ez megvalósult, az indexeléshez még meg kell adni a mozgókép Input tulajdonságának a számlálóval összekötött bemenet

két bemenettel rendelkező függvény blokkok esetén, így a (3.3.2) függvényt szükségszerűen három különálló blokkal kell megvalósítani.

A szerszám mozgatásához először is létre kell hozni két példányt ebből a számlálóból, ezt követően ki kell bővíteni a FAB blokkot két új bemenettel, végül pedig össze kell kötni létrehozott számlálók kimeneteit a két új bemenettel. Innentől kezdve a vizualizációban a két új bemenet tetszőleges módon felhasználható a mozgó elemek x és y tulajdonságaihoz tartozó kifejezésekben. Annak köszönhetően, hogy a számlálók egy független intervallumon számlálnak, a vizualizációban a megfelelő szorzó és kezdőérték megadásával bármelyik elem mozgatásához felhasználhatók. A 3.3.2. ábra szerinti elrendezésben minden mozgó elem x és y tulajdonságai már rendelkeznek a megfelelő kezdőértékkel, így ezekhez csak hozzá kell adni a megfelelő bemenet értékét a megfelelő szorzóval. Ahhoz, hogy az elemek összhangban mozogjanak, a számlálókkal összekötött bemenetek értékeire mindenhol ugyanazokat a szorzókat kell alkalmazni. Jelen esetben ezek a szorzók a szerszám végállásai közötti távolságok tizenötöd részei.

A mozgatás szempontjából a $[0, 15]$ intervallum valójában azt jelenti, hogy a szerszám mindössze 15 különböző helyzetet tud felvenni az X vagy az Y tengelyek mentén, ami egy szemmel láthatóan szaggatott animációt eredményez. Természetesen az animáció minőségén bármikor javítani lehet az intervallum és az órajel frekvenciájának együttes növelésével, viszont ezzel együtt a futtatókörnyezetre mért terhelés is növekedni fog. Ez a terhelés azt jelenti, hogy a futtatókörnyezetnek gyakrabban kell a teljes vizualizációt újrarajzolnia, ami mindaddig nem okoz gondot, amíg az újrarajzolás kevesebb időt igényel, mint a számláló periódusideje. Ellenkező esetben azonban az újrarajzolási feladatok feltorlódnak, ami azt a látszatot kelti, mintha az animáció késne vizualizálандó szimulációhoz képest.

4. Az ipari folyamat emulációja és irányítása

Az emulálni kívánt ipari folyamat részletes leírásául a XX. Országos Irányítástechnikai Programozó Verseny feladatlapja szolgált, ami egy karosszéria gyártósor működését írja le és részletes instrukciókat ad az irányítás megvalósításához.

Ezen a feladatlapon minden információ rendelkezésre állt a megvalósításához, így az igazi kihívást nem a feladat megértése, sokkal inkább a HIL szimulátor ilyen célú felhasználása jelentette.

4.1. Az emuláció megvalósításának bemutatása

A versenyfeladatot jelentő karosszéria gyártósor alapvetően nem egy túl összetett ipari folyamat, a megvalósításának az összetettségét nem is PLC-től érkező jelek feldolgozása és a megfelelő kimenetek előállítása jelenti, hanem a vizualizálásának a nagyfokú animációigénye.

Mivel a 3. fejezetben már részletesen bemutatott FAB jelentős hiányosságokkal rendelkezik az animációk terén, az elkészült emuláció összetettsége olyan mértékű lett, hogy nem lenne célszerű minden egyes pontját részletesen bemutatni. Ennek okán ebben az alfejezetben a fókusz a megvalósítás koncepciójának az ismertetésére korlátozódik az implementációs részletek mellőzése mellett. Így viszont a koncepciók megértéséhez elengedhetetlen az az előtudás, amit egyrészt Görbedi Ákos diplomamunkája, másrészt a 3. fejezetben bemutatott interaktív vizualizációkészítés hordoznak.

A megvalósított emuláció és a BORIS használatának könnyebb megértését megcélzó példaszimulációk a mellékelt adathordozón az */emulated-system/emulation* könyvtárban találhatók, az emuláció legfelső szintjének teljes diagramja pedig megtalálható a mellékletek között az M1 sorszám alatt.

4.1.1. A cellák megvalósításának alapjai

A megvalósítandó vizualizációtól függően a FAB egy igen jól alkalmazható szoftver is lehet, ugyanis számos előre elkészített interaktív és animált elemet biztosít a BORIS szimulációkhoz. A karosszéria gyártósor megvalósításához azonban ezek közül szinte egyik sem volt megfelelő.

Az első nehézséget a megfelelő nézet megválasztása jelentette. Az eredeti versenyfeladat mozgásai ugyanis 3-dimenziós térben történnek, ahol a robotok mozgása legjobban felülnézetben jeleníthető meg, a karosszériák haladása oldalnézetből, a daru mozgása pedig előlnézetből. Az első próbálkozás az oldalnézet volt, mivel a FAB már rendelkezik egy ilyen nézettel rendelkező futószalag animációval, de a robotok ebben a nézetben annyira felismerhetetlenek lettek volna, hogy a felülnézet vált a legjobb választássá (4.1.1. ábra). Robotkar, vagy bármi arra emlékeztető, előre animált elem, azonban nincs a FAB eszköztárában semmilyen nézetben sem, így ezek végül az Elements ablak Process fülén található Cylinder elemekkel lettek helyettesítve. Természetesen a felismerhetőbb eredmény érdekében ezek a Cylinder elemek jelentős testre szabáson estek át, amik nagyjából a következőkben foglalhatók össze:

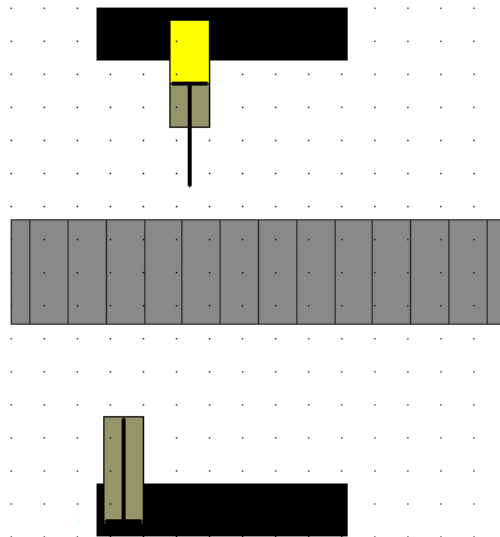
1. A dugattyúrúd végén levő lapka (SliderSize) el lett tüntetve nulla méret megadásával, illetve a működtető közeg (RGBFill) és az első kamra (RGBBack) színei a robotkar burkolatát jelképező színekre lettek módosítva.
2. A robotkar X irányú mozgata a (4.1.1) kifejezéssel lett megadva, ahol az x_{be} a vizualizációtól független X koordinátát jelöli.

$$x = x_{kezdő} + (x_{be} \cdot 2) \quad (4.1.1)$$

Az Y irányú mozgata ezzel szemben a dugattyú állapotát százalékban meghatározó tulajdonsághoz (SliderPos) lett társítva a (4.1.2) kifejezésnek megfelelően.

$$SliderPos = y_{be} \cdot 2 \quad (4.1.2)$$

3. A robot teste, amin a robotkar jobbra és balra tud haladni, egy négyszög (Rectangle) elemmel lett megvalósítva. Ennek az elemnek a színe (RGBFill) feketére lett festve, rétegezés szempontjából pedig a robotkar takarásába került.

4.1.1. ábra: Az egyik futószalag és a két hegesztőrobot vizualizációja

A futószalag felülnézeti animációjának megvalósításához minden képkockát külön meg kellett rajzolni, majd egy bitkép sorozathoz (Bitmap sequence) kellett hozzáadni. Ez az elem egyébként mindössze 10 képkocka abszolút útvonalának megadását teszi lehetővé (BMPFile[1...10] or Id) és csak kizárólag BMP formátumban. Ezzel az elemmel az animáció kétféleképp működtethető:

- Végtelenített üzemmódban, ahol a képkockák közötti váltás sebessége a megadott késleltetéstől (Delay) függ. Ehhez meg kell adni a képkockák számát (BMPCount) és nullára állítani a bemenetet (Input).

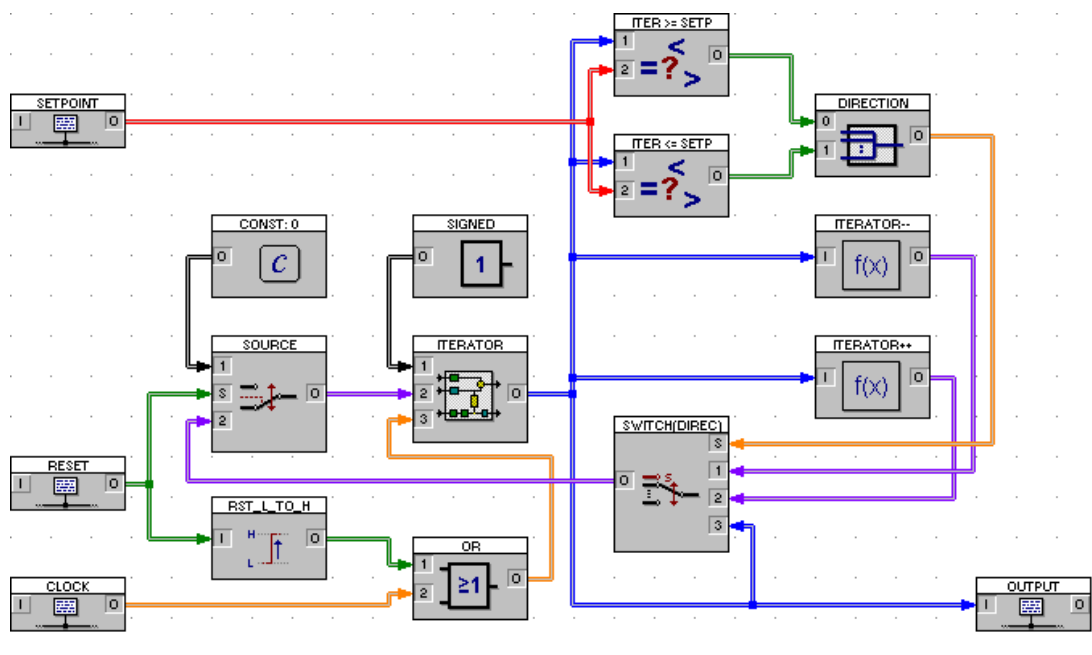
- Vezérelt üzemmódban, ahol a képkockák közötti váltást egy külső jel vezérli. Ehhez a bemenetnek (Input) meg kell adni a FAB blokk azon bemenetének sorszámát, amelyről az indexelést fogadja majd.

Egy olyan futószalag, amelyik külső jellel indítható el és állítható meg értelemszerűen csak a második megoldással valósítható meg.

Az első két cella vizualizációja egyébként csak a robotok színeiben tér el, illetve a robotok mozgásaiban, ami a technológia leírásából adódik, minden másban egymás másolatai. A harmadik cellában levő daru vizualizációja viszont független a celláktól, és inkább a karosszériákkal áll kapcsolatban, ugyanis hatással van azok helyzetére.

4.1.2. A robotok mozgatása

Majdnem minden mozgatás alapját egy egyéni számláló valósítja meg. Ez a számláló nem növekvő vagy csökkenő számlálás végez, hanem egy előre beállított érték felé számlál az éppen aktuális értékétől (4.1.2. ábra).

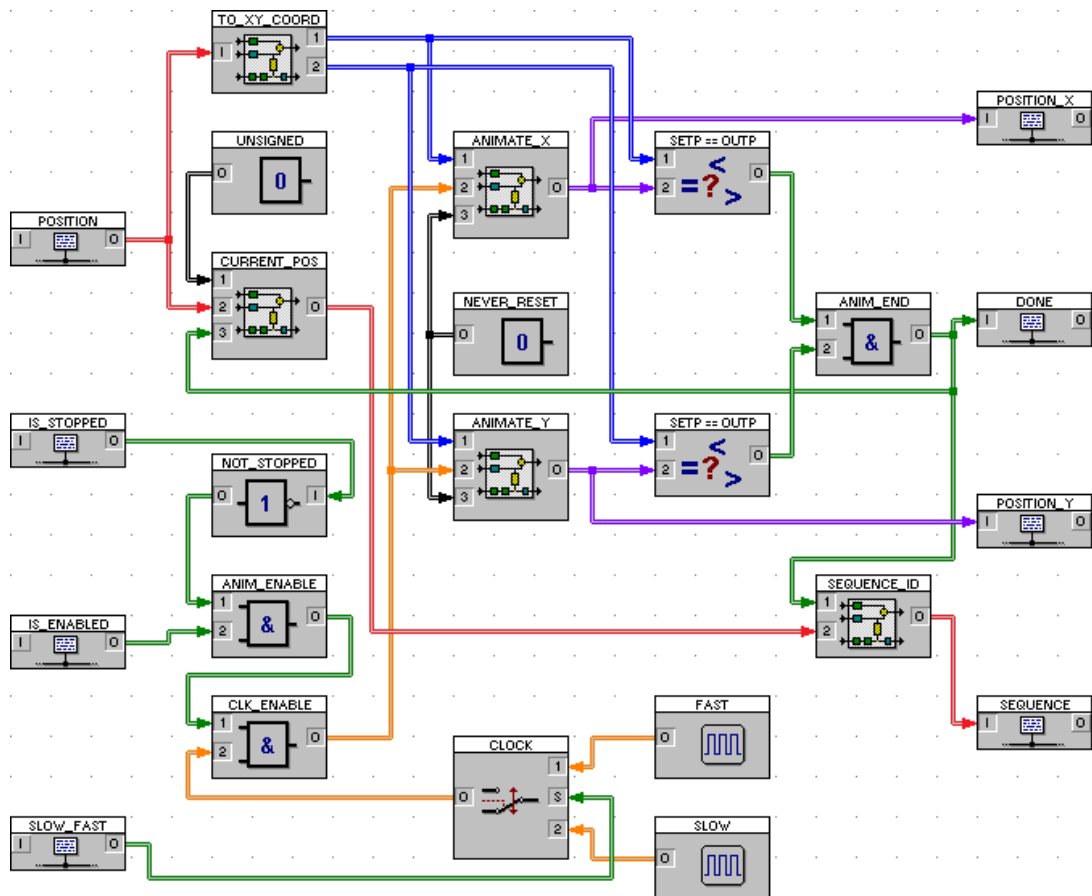

4.1.2. ábra: Az animációk számlálójának egyszerűsített blokkdiagrammja

Ennek a számlálónak a magja egy 16-bites, előjeles memória, amelyik a megadott órajel minden felfutó élére eltárolja a bemenetére adott értéket. Ez az érték valójában a saját kimenetének eggyel nagyobb, kisebb vagy változatlan számértéke, amit a meghatározott célérték és a memória aktuális értéke közötti viszony dönt el. Ha a memóriában levő érték nagyobb a célértéknél, a memóriába minden órajelre a benne levő értéktől eggyel kisebb kerül, ha kisebb, akkor pedig a benne levő értéktől eggyel nagyobb. Abban az esetben, ha a memóriában levő érték és a célérték megegyezik, a

memóriába a már benne levő számérték íródik vissza. Ez látszólag egy algebrai hurok, ahol a bemenet függ a kimenettől és fordítva, azonban a memóriát alkotó flip-flopoknak van kezdeti állapota, a bemeneteiken levő értékek pedig csak az órajel felfutó élre írják felül a tárolt tartalmaikat.

A robotok mozgatása (4.1.3. ábra) két számlálót igényel (ANIMATE_X és ANIMATE_Y), amelyek az X és Y irányú mozgásokért felelősek. Ezeknek a számlálónak a célértékeit a TO_XY_COORD elem biztosítja, amelyik a vezérlőtől fogadott új pozíciókat a vizualizációtól független X és Y koordinátákká alakítja. A vizualizációban ezekből a koordinátából a 4.1.1 alfejezetben ismertetett módon lesznek tényleges koordináták. A mozgás két sebességfokozatát két különböző frekvenciájú órajel generátor teszi lehetővé (FAST és SLOW), amik között a sebességválasztó bemenet (SLOW_FAST) kapcsol.

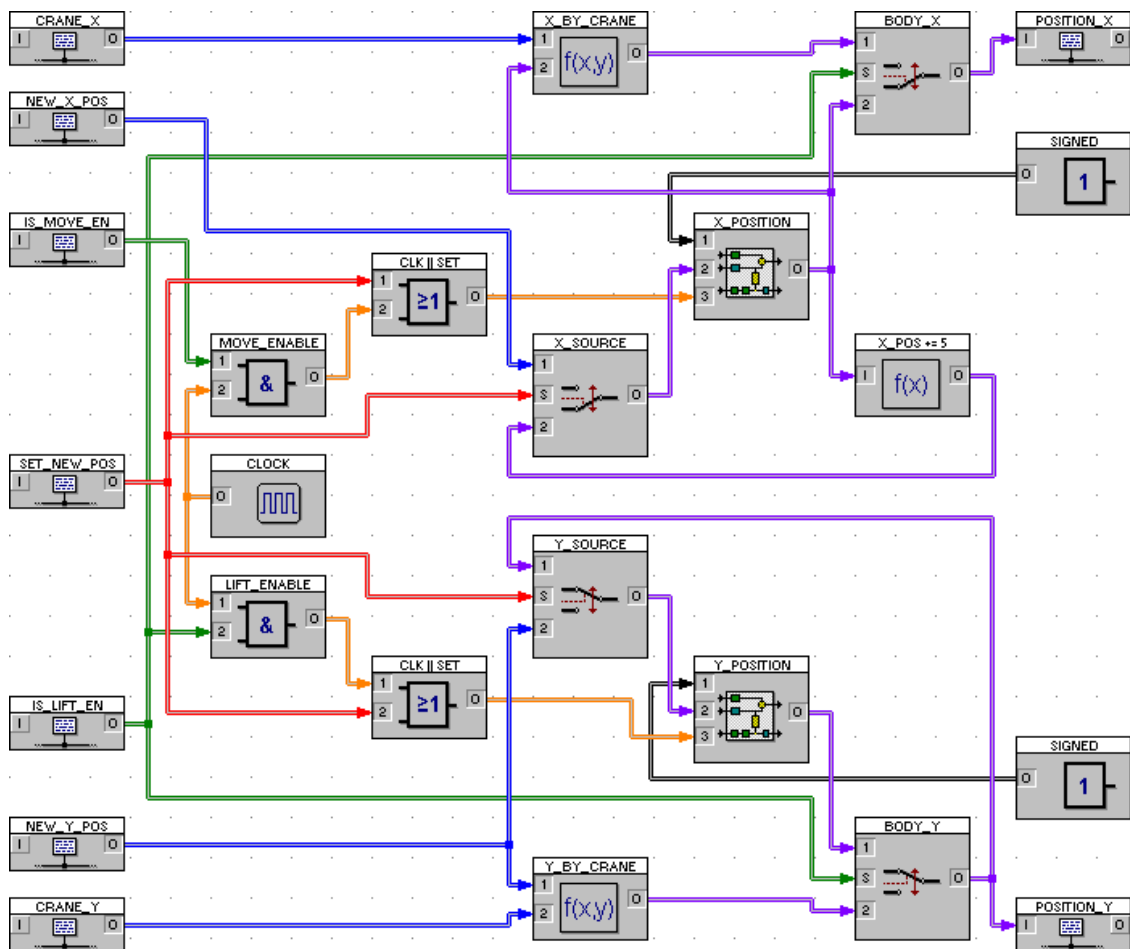

4.1.3. ábra: A robotok mozgatásának egyszerűsített blokkdiagrammja

Minden robot megőrzi a már elért aktuális pozícióját, vagyis, amíg mozgásban van, ez az érték a korábban elért pozíciót jelenti. Erre azért van szükség, mert ez alapján érvényesíteni lehet a vezérlőtől érkező következő pozíciót, illetve nyomon lehet követni a robot mozgását.

4.1.3. A karosszériák mozgatása

Kétségtelenül a karosszériák jelentik a technológia legnehezebben vizualizálható elemeit, ugyanis a mozgatásuknak egyszerre kell tudniuk szinkronban lenni a futószalagok mozgóképeivel, ha éppen futószalagon haladnak, és a daru megfogójával, ha éppen a daru mozgatja azokat. Mindemellett az érzékelőkkel is kölcsönhatásba kell kerülniük, hogy az irányítás számára detektálható legyen a hollétük. Éppen ezért a karosszériák mozgatását nem lehetett megvalósítani a vizualizációtól független koordinátákkal, mivel a pontos elhelyezkedésük a FAB vásznán alapvető fontosságú információ úgy a vizualizációt működtető logika, mint a technológia emulálása szempontjából.

4.1.4. ábra: A karosszériák mozgatásának egyszerűsített blokkdiagrammja

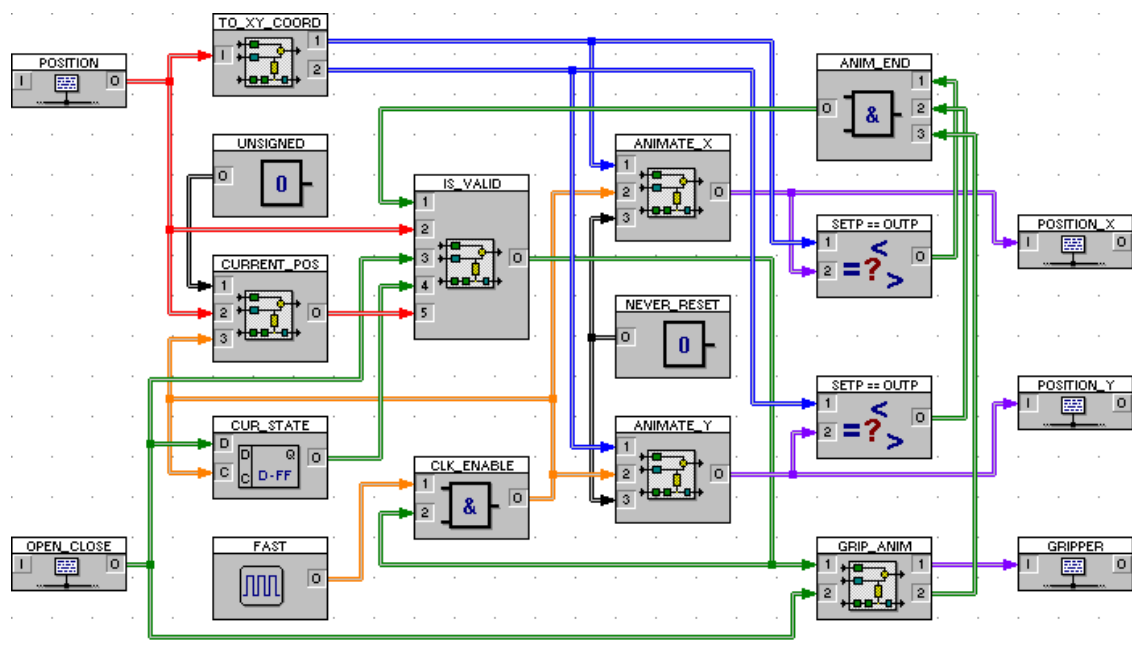
A karosszériák mozgatásához (4.1.4. ábra) minden esetben rendelkezésre állnak az behelyezési koordináták (NEW_X_POS és NEW_Y_POS), illetve a daru mozgásának vizualizációtól független koordinátái (CRANE_X és CRANE_Y). Az, hogy a mozgatás végül melyik koordináták alapján történik meg, attól függ, hogy a karosszériára a mozgatási feltételek (IS_MOVE_EN) vagy az átemelési feltételek (IS_LIFT_EN)

teljesülnek-e. A mozgatósi feltételek teljesülése esetén a karosszéria az utolsó behelyezési koordinátától kezdve egyenes vonalú mozgást végez az X tengely mentén. Ennek a mozgásnak a pillanatnyi koordinátája kerül felhasználásra az érzékelők működtetésére, annak meghatározására, hogy a karosszéria éppen melyik futószalagon van, illetve arra is, hogy a daru megfogójának zárásakor átemelési pozícióban van-e. Az átemelési feltételek teljesülése esetén a karosszéria a daru megfogójának koordinátáit felhasználva mozog. Mivel ezek a koordináták már függetlenek a vizualizációtól, át kell alakítani olyan koordinátákká, amik már a vizualizációtól függenek. Ehhez minden esetben a megfogás pillanatában elfoglalt helyzetét használja fel.

4.1.4. A daru mozgása

A daru mozgása a legegyszerűbb mégpedig több okból is. Egyrészt daruból csak egy van, így nincs szükség választóbitekre, másrészt miután a daru megkezdte a mozgást, minden esetben be kell fejeznie azt, amiben még a vészstop sem akadályozhatja meg, harmadrészt a darunak csak egy sebességfokozata van.

A daru mozgása (4.1.5. ábra) a robotokéhoz hasonlóan a vizualizációtól független X és Y koordináták segítségével történik, amelyeket a vezérlőtől érkező új pozíciókból a TO_XY_COORD elem hoz létre. Ezekből a vizualizációban szintén tényleges koordináták lesznek, akárcsak a robotok esetén, viszont ebben az esetben ezekre a karosszériák miatt van szükség. A karosszériák mozgása ugyanis akkor természetes, ha a begyűjtési pozícióiknak megfelelően mozognak tovább a daruval.

4.1.5. ábra: A daru mozgásának egyszerűsített blokkdiagrammja

A daru megfogójának a működtetését külön szuperblokk végzi (GRIP_ANIM). A megfogó valójában két egymás felett elhelyezkedő mozgókép, amelyeknek a rétegződése úgy van kialakítva, hogy a villa a karosszériák alá, a karok pedig a karosszériák fölé kerüljenek. Ilyen módon a vizualizációban egy karosszériának a felvétele valóban azt a látszatot kelti, mintha a daru megfogója körbefogná azt.

4.1.5. A cellák ellenőrzőlogikái

A karosszéria gyártósornak három cellája van. A technológia feladatlapja részletesen kitér arra, hogy melyik cellában milyen irányítási szabályok érvényesek, amelyeket az irányítás megvalósításakor be kell tartani. Ezek röviden a következők:

1. Az egyes típusú karosszérián az egyes jelű robot, a kettes és hármas típusú karosszérián a kettes jelű robot végez ponthegeasztést. Az egyes jelű robotnak a (0, 4, 1, 4, 5, 2, 5, 6, 3, 6, 0) sorozat szerinti robotkonfigurációkat kell felvennie a hegesztés során, a kettes jelű robotnak pedig a (0, 6, 3, 6, 5, 2, 5, 4, 1, 4, 0) sorozat szerintieket. A futószalag csak a hegesztés befejezése után indítható.
2. A festőrobotoknak a (0, 1, 2, 3, 4, 0) sorozat szerinti robotkonfigurációkat kell felvenniük a festés során. A futószalag csak a festés befejezése után indítható.
3. A karosszériák típus szerinti leválogatását a daru végzi. Minden felvételi vagy lerakási pont megközelítése és elhagyása a hozzá tartozó megközelítési ponton keresztül történik. A daru egyszerre csak egy mozgást végezhet, vagyis emelkedhet, süllyedhet, vízszintesen haladhat, a nyithatja a megfogót vagy zárhatja a megfogót.

Tekintettel arra, hogy a HIL szimulációk általában tesztelési célok ellátására szolgálnak, ezeknek a szabályoknak a betartását az emuláció ellenőrzi. Természetesen mindegyik cellának megvan a maga ellenőrzőlogikája.

A robotok esetén a mozgás (4.1.3. ábra) rendelkezik egy SEQUENCE_ID blokkal, amelyik minden pozíció felvételekor megkísérli az aktuális pozíciót ráilleszteni a három lehetséges sorozat valamelyikének a következő elemére. Amennyiben az aktuális pozíciót egy sorozatban nem egyezik az aktuális elemmel, az adott sorozatra alaphelyzetbe állítja az indexet, ellenkező esetben növeli az indexet eggyel. Amennyiben valamelyik sorozat utolsó elemére is egyezést észlelt, visszaadja a sorozat azonosítóját. A robot által felvett pozíciók akkor kerülnek ellenőrzésre, amikor a karosszéria elhagyja az adott cellát, vagyis a cella érzékelőjének a kimenetén lefutó él detektálható.

A daru esetén a daru mozgatásának az ellenőrzése az aktuális és a következő pozíciók összehasonlításával történik. Amennyiben az aktuális és a következő pozíció eltér, megtörténik az ellenőrzés. Ilyenkor a következő pozíció akkor érvényes, ha a daru:

- az alacsony és a hozzá tartozó magas pozíciók között mozog,
- két magas pozíció között mozog,
- alacsony pozíción nyitja vagy zárja a megfogókat,
- nem végez éppen valamilyen más mozgást.

Ezek mellett a minden egyes célállomásának megvan a maga ellenőrző logikája, amelyik felügyeli, hogy a leválogatás során a karosszéria a megfelelő platformra kerüljön.

Abban az esetben, ha az ellenőrzőlogikák bármelyike hibát jelezne, az emuláció hibajelzést küld a felhasználónak és terminálja önmagát.

4.2. Az irányítás megvalósításának bemutatása

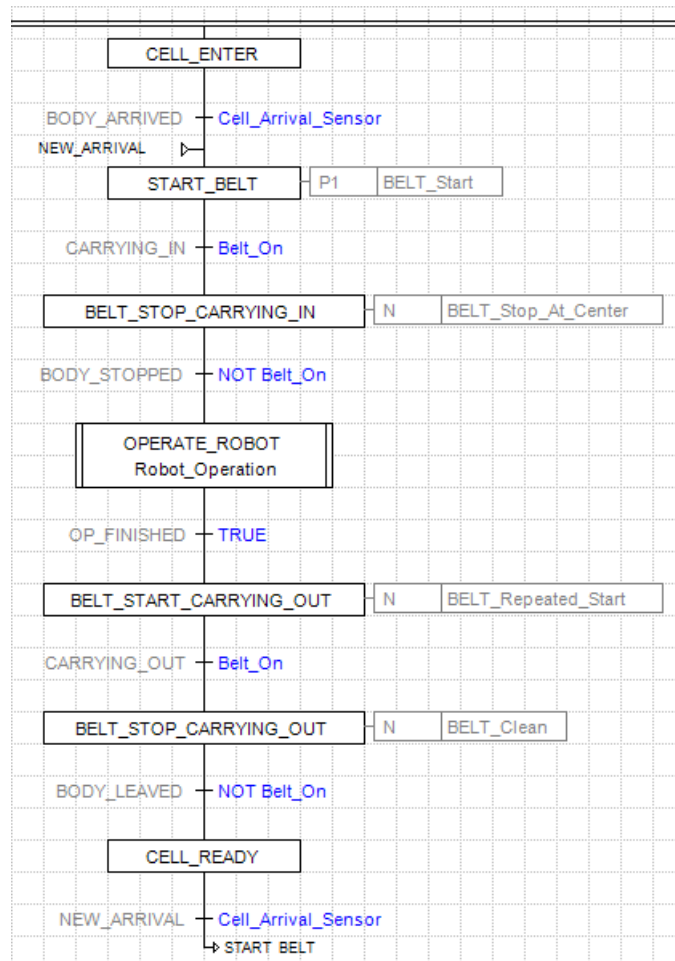
Az irányítás megvalósítása gyakorlatilag a versenyfeladat megoldását jelentette, csak ezúttal az emulált rendszer megfelelő működésének a tesztelése volt a cél, így az irányítás megvalósítása gyakran tartalmazott szándékos hibákat, hogy hibajelzésekre kényszerítse az emulációt. Erre azért volt szükség, mert ezáltal le lehetett tesztelni azt, hogy az emuláció az általa figyelt hibákat valóban észleli-e és ha igen, akkor küld-e hibajelzést, illetve, ha igen, akkor a megfelelő hibakóddal küldi-e azt.

A karosszéria gyártósor jellegzetessége, és egyúttal az irányítás megvalósításban a kihívás, hogy a cellák némiképp függetlenül üzemelnek egymástól. Egyedül a karosszériák létesítenek kapcsolatot a cellák között azáltal, hogy a karosszériák egyik cellából a másikba történő átmozgatásának az egyik feltétele az az, hogy a fogadó cella üres legyen. Mindez azt jelenti, hogy a cellákat egymástól közel függetlenül kell egyidejűleg irányítani. Az ilyen feladatok megoldására nagyon jó eredménnyel alkalmazható az SFC (Sequential Function Charts) grafikus programozási nyelv, ami azon túl, hogy jelentősen növeli a PLC programok áttekinthetőségét, támogatja a szimultán szekvenciák létrehozását is.

A megvalósított irányítás négy szimultán hurkot tartalmaz, amelyek egyenként a három cella irányításáért és az operátor biztonságáért felelnek. Az első két cella irányítása (4.2.1. ábra) a kiadott robotkonfigurációkon és a használt ki- és bemeneteken kívül minden másban megegyeznek. Leegyszerűsítve az irányítás a következő főbb műveletek ismételt végrehajtásából áll:

1. Futószalag indítása a cellába érkezést detektáló szenzor jelére.

2. Futószalag megállítása a megmunkálási pozícióba érkezést detektáló szenzor jelére.
3. A cellában levő karosszéria megmunkálása a megfelelő robot irányításával.
4. Futószalag indítása a megmunkálás befejeződésének jelére.
5. Futószalag megállítása a következő cellába érkezést detektáló szenzor jelére.

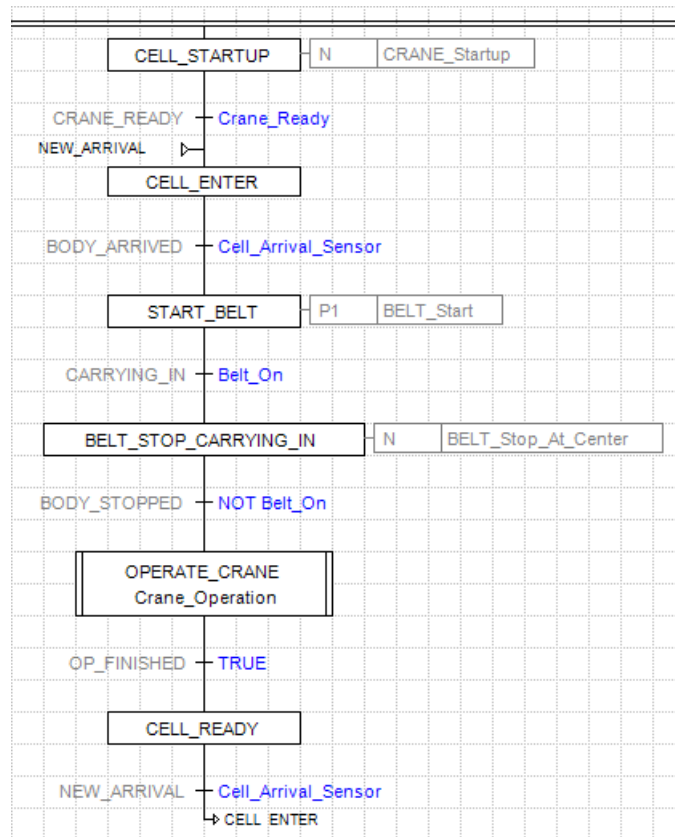

4.2.1. ábra: Az első két cella irányításának összevont és egyszerűsített diagramja

A harmadik cella irányítása (4.2.2. ábra) lényegében hasonló az előző két cella irányításához, azzal a szembetűnő különbséggel, hogy ebben a cellában a daru vezérlése után a futószalag már csak egy új karosszéria érkezésének a jelére lesz újból elindítva, egyébként nem. Ennek egyébként az az oka, hogy ebből a cellából a karosszériák nem a futószalagon távoznak, hanem a daru által. Az ehhez a cellához tartozó irányítás leegyszerűsítve a következő:

0. A daru felemelése a karosszériák fogadására szolgáló kiinduló pozícióba.
1. Futószalag indítása a cellába érkezést detektáló szenzor jelére.
2. Futószalag megállítása a felvételi pozícióba érkezést detektáló szenzor jelére.
3. A cellában levő karosszéria áthelyezése a típusának megfelelő célállomásra.

Ennek a cellának még egy érdekessége, hogy külön inicializáló művelettel rendelkezik, aminek még az első karosszéria megérkezése előtt kell végrehajtódnia, viszont csak egyetlen egyszer.

4.2.2. ábra: A harmadik cella irányításának egyszerűsített diagramja

Az operátor biztonságos munkavégzését lehetővé tevő logika (4.2.3. ábra) teljesen eltér a cellák irányításaitól. Míg az irányítás lényegében nem tartalmaz elágazásokat csak végrehajtja a műveleteknek egy előre definiált szekvenciáját, addig a biztonságért felelős logika több elágazást is tartalmaz a megvalósításának minden szintjén, ugyanis a folyamatos futása során a körülményeket vizsgálva döntéseket kell hoznia és szükség esetén bele kell avatkoznia az irányításba. Legfelső szinten leegyszerűsítve három hurkot tartalmaz, amelyek a következő műveletek végrehajtásából állnak:

1. Az operátor nem változtatott a tartózkodási helyén.
 - a. Az operátor mozgását jelző bit mintavételezése.
 - b. Az operátor tartózkodási helyének a megállapítása.
2. Az operátor tartózkodási helye megváltozott, de nincs szükség nyugtázásra.
 - a. Az operátor mozgását jelző bit mintavételezése.
 - b. Az operátor tartózkodási helyének a megállapítása.
 - c. A robotok konfigurációinak módosítása az új állapotoknak megfelelően.

-
- ```

 graph TD
 Start(()) --> SAFETY_BEGIN[SAFETY_BEGIN]
 SAFETY_BEGIN --> SAFETY_STARTED[SAFETY_STARTED]
 SAFETY_STARTED -- TRUE --> FREE_FREE[FREE...]
 FREE_FREE --> READ_OP_LOCATION[READ_OP_LOCATION
Safety_Get_Sample]
 READ_OP_LOCATION --> LOCATION_READ[LOCATION_READ]
 LOCATION_READ -- TRUE --> ANALYZE_RESULTS[ANALYZE_RESULTS]
 ANALYZE_RESULTS --> P1[P1]
 P1 --> SAFETY_Analyze_Result[SAFETY_Analyze_Result]
 SAFETY_Analyze_Result --> UPDATE_NEEDED[UPDATE_NEEDED]
 UPDATE_NEEDED -- Robots_Update_Needed --> UP_TO_DATE[UP_TO_DATE]
 UP_TO_DATE -- Robots_Up_To_Date --> READ_OP_LOCATION
 UP_TO_DATE --> UPDATE_ROBOT_CONFIGURATIONS[UPDATE_ROBOT_CONFIGURATIONS
Update_Robots]
 UPDATE_ROBOT_CONFIGURATIONS --> ROBOTS_UPDATED[ROBOTS_UPDATED]
 ROBOTS_UPDATED -- TRUE --> BLOCK_OR_CONTINUE[BLOCK_OR_CONTINUE]
 BLOCK_OR_CONTINUE --> BLOCKED[BLOCKED]
 BLOCKED -- Acknowledge_Needed --> WAIT_FOR_ACK[WAIT_FOR_ACK]
 WAIT_FOR_ACK --> N[N]
 N --> SAFETY_Wait_For_Acknowledge[SAFETY_Wait_For_Acknowledge]
 SAFETY_Wait_For_Acknowledge --> ACK_RECEIVED[ACK_RECEIVED]
 ACK_RECEIVED -- NOT Acknowledge_Needed --> READ_OP_LOCATION
 BLOCK_OR_CONTINUE -- FREE --> NOT_Acknowledge_Needed[NOT Acknowledge_Needed]
 NOT_Acknowledge_Needed --> READ_OP_LOCATION

```
- The diagram illustrates the safety process flow. It begins with a start node leading to the **SAFETY\_BEGIN** activity. A signal **SAFETY\_STARTED** is sent, and when it becomes **TRUE**, the process moves to a fork, then to the **FREE...** activity, and finally to the **READ\_OP\_LOCATION** activity (labeled **Safety\_Get\_Sample**). This leads to the **LOCATION\_READ** signal, which becomes **TRUE**, triggering the **ANALYZE\_RESULTS** activity. A signal **P1** is sent to the **SAFETY\_Analyze\_Result** activity. From there, the flow goes to the **UPDATE\_NEEDED** signal. If **Robots\_Update\_Needed** is true, it leads to the **UP\_TO\_DATE** signal. If **Robots\_Up\_To\_Date** is true, it leads to **READ\_OP\_LOCATION**. Otherwise, it proceeds to the **UPDATE\_ROBOT\_CONFIGURATIONS** activity (labeled **Update\_Robots**). This leads to the **ROBOTS\_UPDATED** signal, which becomes **TRUE**, triggering the **BLOCK\_OR\_CONTINUE** activity. From **BLOCK\_OR\_CONTINUE**, if **BLOCKED** is true and **Acknowledge\_Needed** is true, it leads to the **WAIT\_FOR\_ACK** activity. A signal **N** is sent to the **SAFETY\_Wait\_For\_Acknowledge** activity. When **ACK\_RECEIVED** is true and **NOT Acknowledge\_Needed** is true, it leads to **READ\_OP\_LOCATION**. Alternatively, if **BLOCKED** is false (labeled **FREE**) and **NOT Acknowledge\_Needed** is true, it also leads to **READ\_OP\_LOCATION**.

A technológia teljes leállítására szolgáló vészstop bemenet szintén az operátor tartózkodási helyének a megállapítása során kerül kivizsgálásra, és amennyiben a vészstop aktív, a technológia leállítása a robotok konfigurációinak módosításával együtt történik meg. Fontos kiemelni, hogy az operátor mozgását jelző bit mintavételezése közben a vészstop megnyomása legfeljebb 100 milliszekundumon belül megszakítja a mintavételezést.

43

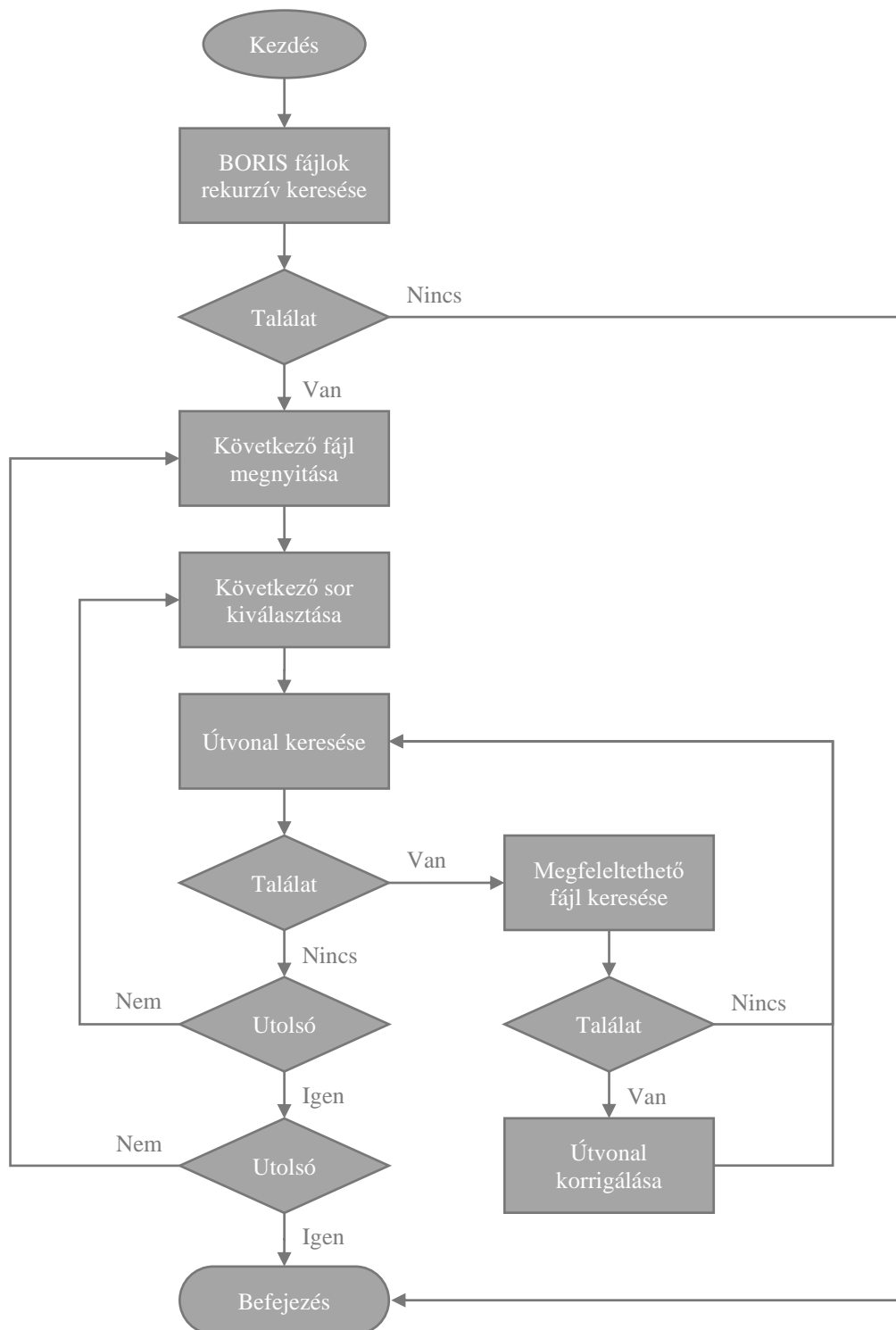
## 5. A BORIS projektek hordozhatósági problémájának megoldása

A fájlrendszerekben a fájlok vagy a könyvtárak helyét, vagyis azt, hogy milyen könyvtárakon át navigálva találhatóak meg, az úgynevezett elérési útvonal [14] határozza meg, amelynek két változata van. Az abszolút elérési útvonal a gyökérkönyvtárból indulva sorolja fel a fájlig vezető könyvtárak neveit, így a fájlrendszeren belül mindig ugyanazt a helyet jelöli. A relatív elérési útvonal ezzel szemben egy abszolút elérési útvonalhoz viszonyítva sorolja fel a fájlig vezető könyvtárak neveit, így ebben az esetben a fájlrendszeren belül jelölt hely viszonyításfüggő.

A több fájlból álló összefüggő adatok esetén elterjedt és általánosan követendő gyakorlat a relatív elérési útvonalak használata a belső hivatkozásokhoz. Enélkül ugyanis nem lehetne az ilyen adatokat szabadon mozgatni a fájlrendszerben, mivel a belső hivatkozások sérülnének. A feladat megoldásához használt BORIS és FAB verziók azonban nem így működnek, ehelyett minden hivatkozást abszolút elérési útvonalak formájában tárolnak, még akkor is, ha történetesen a hivatkozott és a hivatkozó fájlok egymás mellett helyezkednek el.

A BORIS nem rendelkezik úgynevezett projektfájllal, vagyis egy olyan központi fájllal, amely általában a projekt gyökérkönyvtárában helyezkedik el, tárolja a projekthez tartozó fájlok elérési útvonalait, és minden olyan beállítást, amelyek ezeket a fájlokat valamilyen formában érintik. Ennek fényében viszont olyan fogalom, hogy „BORIS projekt” valójában nem létezik, vagyis tárolás szempontjából a szuperblokkokra bontott összetett szimulációk is csak egymás mellé elhelyezett BORIS fájlok, amelyek az abszolút elérési útvonalakkal tárolt hivatkozásaik miatt még csak nem is hordozhatók. Ezt a problémát igyekszik megoldani a BORIS Corrector segédprogram, amely egy kvázi-projekt gyökérkönyvtárából megfuttatva bejárja az alkönyvtárakat, begyűjti a BORIS specifikus fájlok elérési útvonalait, majd megkísérli az ezekben a fájlokban található hivatkozások útvonalait korrigálni.

A BORIS Corrector a forráskód szintjén gyakorlatilag egyetlen C++ osztály (M3 melléklet), amelyik teljesen automatikusan végzi a feladatát, így elegendő mindössze lepdányosítani és meghívni az `execute()` metódusát ahhoz, hogy megtörténjen a korrigálás, ahogyan azt a 4.2.1. ábra is szemlélteti egy folyamatábra segítségével.



**4.2.1. ábra: A BORIS specifikus fájlok korrigálásának leegyszerűsített folyamata**

A megvalósításnál a fő szempont az egyszerűség volt, viszont ennek hatására a jelenlegi verzió nem lett felkészítve minden határesetre. Így például, ha a hivatkozások egyike olyan fájlra hivatkozik, amelyik a BORIS projekt gyökérkönyvtárán kívül található, miközben azonos névvel és megfeleltethető relatív elérési útvonallal létezik egy fájl a BORIS projekt gyökérkönyvtárán belül is, akkor az a hivatkozás a korrigálás

hatására elromlik, ahogyan azt a 4.2.1. példa is mutatja. Ahhoz, hogy ez a hiba ne történjen meg egy már egy jóval összetettebb algoritmusra lenne szükség, amely képes következtetni a BORIS projekt gyökérkönyvtárának korábbi elérési útvonalára, és ezzel az információval végezni a hivatkozások korrigálását.

```
// Korrigálás előtt:
C:\Program Files (x86)\Kahlert\WinFACT 7\Examples\Demo8.sbl
D:\Studies\BORIS Project\Examples\Demo8.sbl

// Korrigálás után:
E:\Archived\2021\Studies\BORIS Project\Examples\Demo8.sbl
E:\Archived\2021\Studies\BORIS Project\Examples\Demo8.sbl
```

4.2.1. példa: Korrigálási hiba azonos végződésű elérési útvonalak esetén

Tulajdonképpen a BORIS Corrector az olyan projektek számára jelent segítséget, ahol verziókezelő rendszerek segítségével teszik lehetővé azt, hogy egyidejűleg többen is dolgozzanak rajta. Ilyen esetben az egyik lehetőség egy megállapodás a projekt gyökérkönyvtárának abszolút elérési útvonalában, a másik lehetőség pedig a BORIS Corrector kibővítése egy olyan funkcionalitással, amellyel a hivatkozásokat közös alakra hozhatná a verziókezelő rendszerbe való feltöltés előtt.

A BORIS Corrector teljes forráskódja megtalálható a mellékelt adathordozó */boris-corrector* könyvtárában, a hozzá tartozó tesztek pedig a */boris-corrector/test* könyvtárban.

6. Az ipari folyamat emulálásának alternatív megoldása

Már a BORIS és a FAB tanulmányozásakor körvonalazódni látszott, hogy ez a két szoftver nem arra a feladatra lett tervezve, mint amire az emulálni kívánt ipari folyamat megvalósítása kényszeríti. Tulajdonképpen már akkor feltételezni lehetett, hogy ha ezeknek a felhasználásával sikerül is maradéktalanul megvalósítani az ipari folyamat emulálását, a végeredmény várhatóan nem lesz túl biztató. Ezeknek a tapasztalatoknak a hatására merült fel olyan alternatív megoldás megvalósításának a gondolata, amely egyszerűbben és hatékonyabban képes megoldani az eredeti feladatkiírás szerint feladatot.

6.1. Az I/O interfész működésének behatásmentes visszafejtése

Mivel maga az I/O interfész oktatási célokra remekül felhasználható, az alternatív megoldás egyik elsődleges kritériuma az volt, hogy kompatibilis legyen I/O interfésszel. Ehhez mindenképpen meg kellett ismerni az eszköz működését, azonban az anyagi károk elkerülése érdekében mindezt úgy kellett megtenni, hogy az eredeti eszközt ne kelljen

felnyitni hozzá. Vagyis az I/O interfészről szükségszerűen feketedoboz (black-box) módszerrel kellett a lehető legtöbb információt megszerezni.

6.1.1. BORIS és az I/O interfész közötti kommunikáció lehallgatása

Az I/O interfész felépítéséről a legtöbbet a közte és a BORIS között zajló kommunikáció árult el. Ennek a megismeréséhez azt kellett megfigyelni, hogy a BORIS egy szimuláció elindításakor milyen paraméterekkel nyitja meg azt a soros portot, amelyre az I/O interfész csatlakozik, és ezt követően milyen adatok haladnak át ezen a porton. Mindezeknek a megfigyelése a soros port aktivitásainak a monitorozásával történt, ami láthatóvá tette a soros port megnyitásának minden lépését, a csatlakoztatott I/O interfész azonosítását, illetve az ezt követő teljes kommunikációt. Ezek a monitorozási adatok rögzítve lettek, és továbbra is elérhetők a mellékelt adathordozó */diplomamunka/boris-io/investigation/wiretapping* könyvtárában.

A soros port megnyitásával kapcsolatban az derült ki, hogy az I/O interfész olyan soros porton keresztül szólítható meg, amelyik a következő paraméterekkel lett megnyitva:

- baudráta: 9600 baud
- szóhosszúság: 8 bit
- paritás: nincs
- stopbitek száma: 2 (vagy 1)
- adatfolyam-vezérlés: nincs

A monitorozási adatokból az is jól lászik, hogy a BORIS és az I/O interfész között folyamatos adatcsere zajlik, amelyet mindig a BORIS kezdeményez, az I/O interfész pedig csak válaszol rá. Ezekben a folyamatos adatcseréből származó adatokban nem volt nehéz ismétlődő mintázatot találni, ugyanis mint kiderült rendkívül egyszerű adatkapcsolat van a két végpont között, ami az azonosítás utasításán túl mindössze két utasítással valósítja meg az I/O interfész digitális ki- és bemeneteinek kezelését, ahogy azt a 6.1.1. táblázat is szemlélteti.

A megfigyelés eredményeiből azt a konklúziót lehetett levonni, hogy az I/O interfész nem egy felfprogramozott eszköz, mint egy PLC, amelyik a programja alapján önállóan és valós időben üzemel, hanem gyakorlatilag egy átalakító, amelyik a soros portra küldött állapotokat párhuzamosítja a kimenetei által, illetve bemeneteiről párhuzamosan beolvasott jelszinteket soros adatként küldi vissza. Ez a megoldás azon túl, hogy könnyen másolható, arra is magyarázatot ad, hogy miért változó az I/O interfész

késleltetése, ami komoly nehézségeket okozott a választott ipari folyamat emulálásában és irányításában. Mivel a ki- és bemenetek állapotai a soros porton utaznak, azoknak a késleltetése a számítógép operációs rendszerétől is függ, és mint ismeretes a Windows nem egy valós idejű operációs rendszer. Így viszont az I/O interfész nem alkalmas az olyan emulációk kiszolgálására, amelyekben valamelyik kimenet vagy bemenet változásának a frekvenciájával, esetleg egy logikai szint bizonyos időtartamig való megtartásával is számolni kell.

Utasítás	Leírás	Válasz
0x02	Az interfész típusát lekérdező utasítás.	Minden esetben: "SO3715-1H.110", azaz 'S', 'O', '3', '7', '1', '5', '-', '1', 'H', '.', '1', '1', '0', '\0'
0xB9	Az interfész 16 digitális bemenetének állapotait lekérdező utasítás.	Két byte, ahol az első byte a 15-8 sorszámú bemenetek állapotait tartalmazza, a második pedig a 7-0 bemenetek állapotait. Például, ha a bemenet állapota 10000000000001111, akkor a válasz: 0x80, 0x0F
0xBA	Az interfész 16 digitális kimenetének állapotait beállító utasítás.	Nincs válasz, a PC a 0xBA utasítás után két byte adatot küld, ahol az első byte a 15-8 sorszámú kimenetek beállítandó állapotait tartalmazza, a második pedig a 7-0 kimenetek beállítandó állapotait.

6.1.1. táblázat: A BORIS utasításai I/O interfész felé

A BORIS és az I/O interfész közötti kommunikációra tett következtetéseket célszerűnek tűnt mindkét oldalról igazolni, vagyis egyfelől megkísérelni kiváltani az I/O interfészt egy helyettesítő eszközzel és elhithetni a BORIS által futtatott szimulációval, hogy az I/O interfésszel kommunikál, másfelől pedig megpróbálni működésre bírni az I/O interfészt a BORIS használata nélkül.

6.1.2. Az I/O interfész működésének utánzása a BORIS számára

Az I/O interfész helyettesítéséhez szükség volt egy olyan eszközre, amelyik képes a soros porton keresztüli kommunikációra és a viselkedése programozható, ugyanis a BORIS és az I/O interfész közötti folyamatos adatcsere túl gyors ahhoz, hogy kézzel utánozni lehessen az I/O interfész válaszait a BORIS felé. Mindez legegyszerűbben egy mikrovezérlő segítségével volt megvalósítható.

A szükséges hardverelemek mennyiségének a minimalizálása érdekében a feladat ezen részének megoldásához egy előre legyártott, általános célú fejlesztőlap került felhasználásra a hozzá tartozó fejlesztői környezettel. A fejlesztőlapon elhelyezkedő

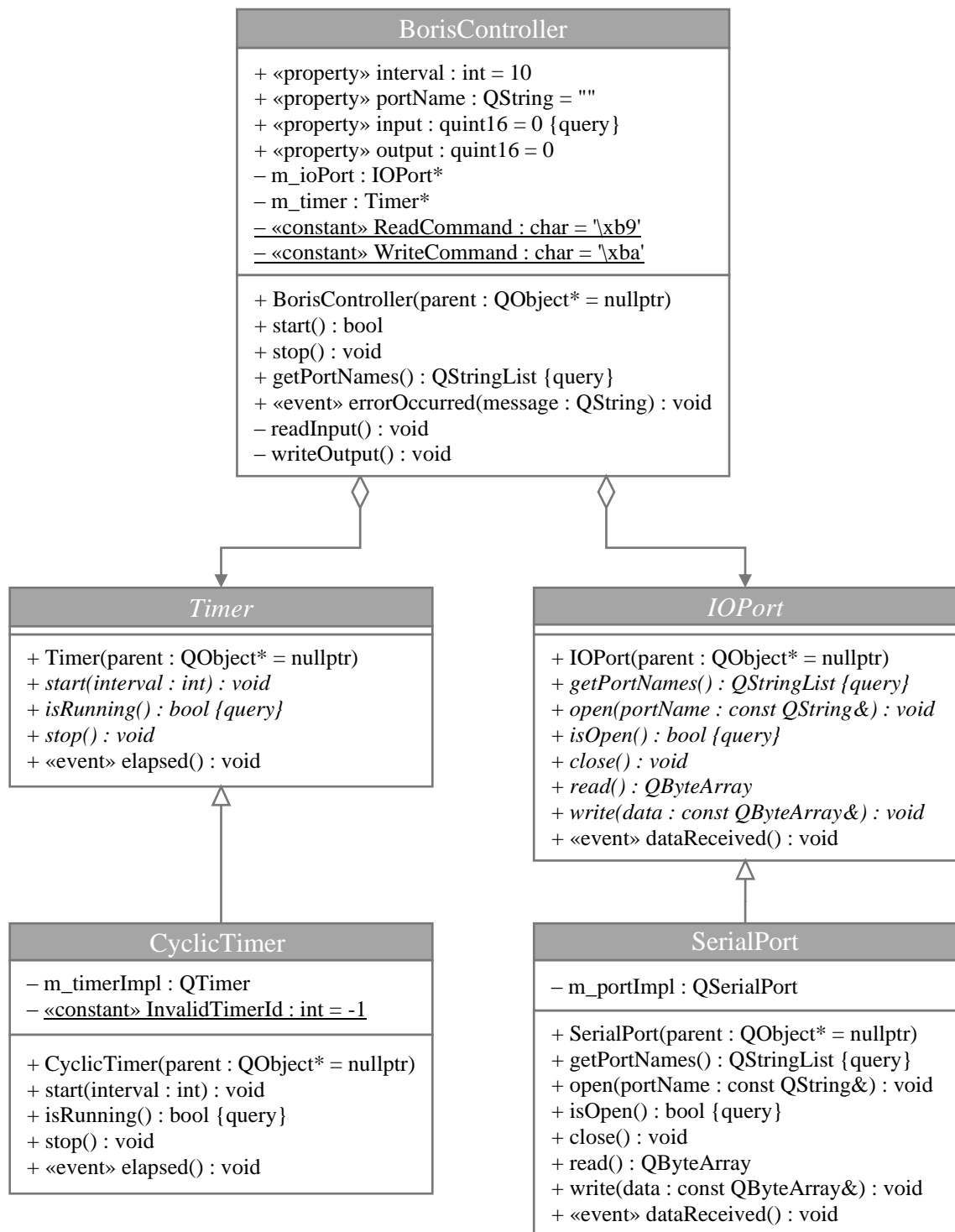
mikrovezérlő úgy lett beprogramozva, hogy a bemeneti jeleket a fejlesztőlapon található nyomógombok állapotaival helyettesítse, a kimeneti jeleket pedig a fejlesztőlapon található LED-ek segítségével jelenítse meg. Mindezeknek és a BORIS által küldött utasításoknak a kiszolgálásához a mikrovezérlőnek mindössze a következő lépéseket kellett végrehajtania:

1. A felhasználandó portok standard jelváltozási sebességű digitális ki- és bemenetre konfigurálása, illetve a hozzájuk tartozó regiszterek törlése.
2. A soros kommunikációhoz használt UART inicializálása a korábbi megfigyelésekből származó paraméterek szerint.
3. A perifériális és a globális megszakítások, illetve az UART megszakítások engedélyezése a beérkező adatok azonnali feldolgozása érdekében.
4. Várakozás az utasításokra egy végtelen hurokban és a beérkező utasítások kiszolgálása.
  - a. Azonosítási kérelem esetén a helyettesített I/O interfész azonosítóadatainak a visszaküldése.
  - b. Kimenet beállító utasítás esetén kimenetek állapotainak a beállítása az utasítást követő két byte bitjeinek megfelelően.
  - c. Bemenet lekérdező utasítás esetén a bemenetek állapotainak a beolvasása és a két byte hosszúságú válasz bitjeinek beállítása a bemenetek állapotainak megfelelően.

Az elkészült mikrovezérlő program megtalálható a mellékelt adathordozó */boris-io/investigation/prototype* könyvtárában, a tesztelésről készült videófelvétel pedig a */multimedia/20160426_145453.mp4* lejátszásával tekinthető meg.

6.1.3. Az I/O interfész működtetése a BORIS használata nélkül

Köszönhetően az utasítások és a soros port megnyitásához szükséges paraméterek feltérképezésének, gyakorlatilag minden információ adott volt ahhoz, hogy egy olyan egyéni függvénykönyvtárat lehessen kifejleszteni, amely segítségével bármelyik szoftver képessé válhat az I/O interfész működtetésére a BORIS megléte nélkül is. Ennek a függvénykönyvtárnak a fő osztálya a `BorisController` (6.1.1. ábra), ami gyakorlatilag az I/O interfész szoftveres reprezentációja. Ennek az osztálynak a segítségével lehet felépíteni vagy bontani a folyamatos kommunikációt az eszközzel, illetve az `output` és az `input` tulajdonságai segítségével kezelni a ki- és bemeneteit.

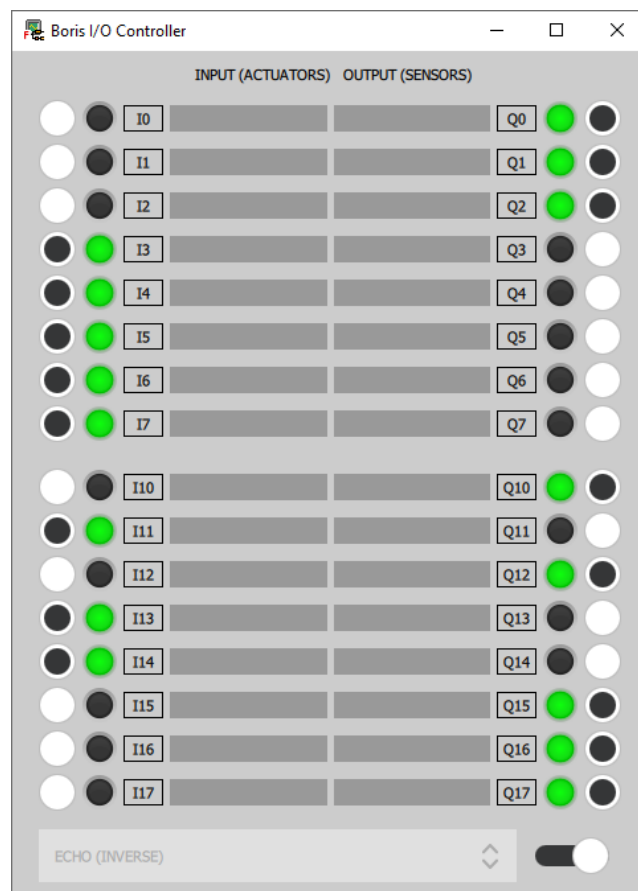

6.1.1. ábra: Az I/O interfészt működtető függvénykönyvtár egyszerűsített osztálydiagramja

A `BorisController` a kapcsolat létesítéséhez egy `IOPort` implementációt, a ciklikus adatcseréhez pedig egy `Timer` implementációt foglal magába. Alapértelmezés szerint ezek az implementációk a `CyclicTimer`, ami ténylegesen megvalósítja a ciklikus időzítő logikát, és a `SerialPort`, ami pedig a soros porton keresztüli kapcsolódást valósítja meg. Ezek az implementációk viszont bármikor lecserélhetők anélkül, hogy ez bármilyen különbséget is jelentene a szoftver többi komponense

számára. Így például a soros porton keresztüli kapcsolódás bármikor helyettesíthető USB, Ethernet vagy bármilyen kapcsolódást lehetővé tevő implementációval, az időzítő pedig egy tesztimplementációval, ami csak egyetlen egyszer jelez. A függvénykönyvtár teljes osztálydiagramja (M4 melléklet) jól szemlélteti, hogy a fejlesztés és a tesztelés támogatásának érdekében több eltérő `IOPort` implementáció is a rendelkezésre áll, amelyek a soros port teljes elhagyásával biztosítanak olyan jeleket a `BorisController` felé, mintha azok a soros portról érkeznének.

Az I/O interfészt működtető függvénykönyvtár köré egy egyszerű grafikus felhasználói felület (6.1.2. ábra) is készült, ami az I/O interfészt fedőlapjának a megjelenését igyekszik idézni. Ez a felület elsősorban a függvénykönyvtár kézi tesztelését hivatott megkönnyíteni, de azt is jól példázza, hogy hogyan építhető be az I/O interfész működtetésének a képessége más alkalmazásokba.

6.1.2. ábra: Az I/O interfészt működtető helyettesítőszoftver

A függvénykönyvtárnak, a hozzá tartozó teszteknek, illetve a hozzá fejlesztett grafikus felhasználói felületnek a közös projektje megtalálható a mellékelt adathordozón a */fake-boris* könyvtárban. Ennek a közös projektnek a lefordítása esetén mindhárom komponens kimenete elkészül.

6.2. Az emuláció megvalósítása alternatív eszközökkel

A BORIS és az I/O interfész közötti kommunikáció lehallgatása és a lehallgatásból származó adatok helyességének az ellenőrzése egészen új lehetőségeket teremtett az BORIS segítségével már emulált ipari folyamat elegánsabb megvalósítására.

Az elegánsabb, de főként egyszerűbb alternatíva megvalósítását elsősorban az motiválta, hogy a BORIS segítségével megvalósított emuláció nagyságrendekkel összetettebb lett, mint maga az irányítás, aminek a fejlesztését és a tesztelését elvileg segíteni hivatott, márpedig, ha egy teszt túlságosan is összetett, az ösztönösen is kételyeket ébreszt a hitelességét illetően. Ennek megfelelően az alternatíva megvalósításakor kiemelet figyelmet kapott a megfelelő technológia kiválasztása.

A Qt User Interface Creation Kit (Qt Quick) miután az I/O interfészt működtető felhasználói felület (6.1.2. ábra) megvalósításakor is ígéretesnek bizonyult, ésszerű választásnak tűnt, így végül az alternatív emuláció is ezzel a technológiával valósult meg. A Qt Quick valójában az okostelefonokon, a táblagépeken stb. futó alkalmazások grafikus felhasználói felületeinek a megvalósításához lett kifejlesztve, de asztali környezetben is remekül megállja a helyét. Ennek a komponensnek külön érdekessége, hogy a fejlesztéshez egy egyedi leírónyelvet biztosít, ami első ránézésre leginkább a CSS és a JavaScript ötvözetének tűnik. Ez a leírónyelv a Qt Modeling Language (QML), amiben a UI elemek megjelenítését a CSS leírásokhoz hasonlóan tulajdonság-érték párok definiálják, de ezeknek a tulajdonságoknak az értékei JavaScript kifejezésekkel is megadhatók, jelentős dinamikát biztosítva ezzel a grafikus felület számára.

A karosszéria gyártósor emulációjának alternatív megvalósítása a mellékelt adathordozó */emulated-system/remake* könyvtárában található.

6.2.1. A karosszériák mozgatása

Az alternatív emulációban a karosszériák leginkább egy videójáték irányított karakteréhez hasonlíthatók. Egyfelől rendelkeznek azzal a képességgel, ami lehetővé teszi a számukra a képernyőn történő előre haladást, másfelől képesek helyváltoztatást elszenvedni a környezet más objektumaitól.

```

function moveTo(destination) {
 var duration = Math.abs(destination - x) * 10

 animation.stop()
 animation.to = destination
 animation.duration = duration
 animation.start()
}

function stop() {
 animation.stop()
}

NumberAnimation on x {
 id: animation

 onFinish: moveFinished(carBody)
}

```

6.2.1. példa: A karosszériák mozgásának megvalósítása

Az előre haladásra akkor van szükség, amikor a karosszériák a futószalagokon utaznak, hiszen ebben az esetben a futószalag elemek nem mozdulnak csak lejátszák az aktivitásukat ábrázoló mozgóképeket, ezért a karosszériáknak saját maguknak kell gondoskodniuk a helyváltoztatásaikról. Ezt a feladatot egy `NumberAnimation` elem látja el, ami a karosszériák `x` tulajdonságainak a változását animálja, ahogy azt a 6.2.1. példa is mutatja.

Ezzel szemben, amikor a karosszériák leválogatása történik, a daru megfogója ténylegesen képes megfogni a karosszériát és magával vonszolni. Ezt a képességet a Qt Quick azon alapelve teszi lehetővé, ami szerint egy elem mindig a szülő elemével együtt mozog. Mivel minden elemnek saját koordinátarendszere van ezért, amellet, hogy a karosszériáknak dinamikusan kell változtatgatniuk a `parent` tulajdonságaikat, minden alkalommal el kell végezniük a koordinátaik transzformálását is, ahogy azt a 6.2.2. példa is mutatja.

```

function attachTo(item) {
 var mappedPosition = parent.mapToItem(item, x, y)

 x = mappedPosition.x
 y = mappedPosition.y
 parent = item
}

function attachedTo(item) {
 return parent === item
}

```

6.2.2. példa: A karosszériák csatolásának megvalósítása

Mivel a karosszériák definiálják azokat a műveleteket, amelyek a mozgásukat lehetővé teszik, szükségszerűen nekik kell feliratkozniuk a cellákba való behelyezés eseményeire és a daru megfogójának eseményeire.

6.2.2. A futószalagok megvalósítása és működtetése

A futószalagok az alternatív emulációban úgy lettek megvalósítva, hogy képesek legyenek a karosszériák önálló mozgására. Ennek köszönhetően a karosszériák mozgására nem kell külön figyelmet szentelni, elegendő ráhelyezni azokat valamelyik futószalagra és elindítani a futószalagot.

Annak érdekében, hogy a karosszériák képesek legyen átgördülni egyik futószalagról egy másikra, minden futószalag referenciát tart fenn a soron következő futószalagra. Így, amikor egy karosszéria eléri egy futószalag végét, a futószalag egyszerűen csak továbbadja azt a soron következő futószalagnak (6.2.3. példa).

```
function onMoveFinished(body) {
 body.detectable = false
 body.attachTo(nextCell)
 body.detectable = true
}

onChildrenChanged: {
 carBodies.forEach(body =>
 body.moveFinished.disconnect(onMoveFinished))

 carBodies = Array.from(children).filter(item =>
 item instanceof CarBody)
 carBodies.forEach(body =>
 body.moveFinished.connect(onMoveFinished))

 activeChanged()
}

onActiveChanged: {
 if (active) {
 carBodies.forEach(body =>
 body.moveTo(width - body.width / 2))
 } else {
 carBodies.forEach(body =>
 body.stop())
 }
}
```

6.2.3. példa: Karosszériák mozgásának és átadásának kezelése a futószalagokon

A futószalagok nincsenek egyetlen elemre korlátozva, vagyis akárhány karosszériát képesek egyszerre mozgatni. Az egyidőben ugyanazon a futószalagon levő karosszériákat a futószalagok a `carBodies` tömbjeikben tartják számon. Ezeknek a

tömböknek az elemei a futószalagok gyermek elemeinek a változásaikor frissülnek, vagyis amikor egy karosszéria egyik futószalagról átgördül egy másikra, akkor mindkét futószalag `carBodies` tömbje automatikusan frissül. A futószalagok és a karosszériák közötti szülő-gyermek viszonyának megvan továbbá az az előnye is, hogy a futószalagok a saját koordináta-rendszerükben mozgathatják a karosszériákat. Ezt azt jelenti, hogy egy futószalag bárhol is helyezkedjen el a vizualizációban, mindig ugyanarra a koordinátára kell küldenie az általa mozgatott karosszériákat.

A Qt Quickben az elemek tulajdonságainak a változásai többnyire összefűzhetők egymással, ezáltal az egyik tulajdonság változása automatikusan kiváltja a hozzá fűződő tulajdonságok változását és így tovább. Erre a funkcionalitásara épülnek a futószalagok által megvalósított érzékelők is (6.2.4. példa), amelyek a `carBodies` tömb változásaira a benne levő összes karosszériát letesztelik átfedés után kutatva. Amennyiben egy érzékelő és egy karosszéria között átfedés van, akkor az adott érzékelő érzékeli az érintett karosszériát.

```
Sensor {
 id: entrySensor

 activeColor: "yellow"
 active: carBodies.some(body => entrySensor.detects(body))
}

Sensor {
 id: arrivalSensor

 activeColor: "green"
 active: carBodies.some(body => arrivalSensor.detects(body))
}
```

6.2.4. példa: Karosszériák érzékelése a futószalagokon

A futószalagok részét képezik a `ConveyorBelt` elemnek, amelyik lehetővé teszi a sorbarendezt, egymással összekötött és megfelelő animációval ellátott futószalagok létrehozását. Ugyanez az elem gondoskodik arról is, hogy a karosszériák pontosan arra a futószalagra legyenek ráhelyezve, amelyik felett vannak, illetve ez tartja számon az utoljára behelyezett karosszéria típusát is.

6.2.3. A daru megvalósítása és működtetése

A legtöbb Qt Quick elem rendelkezik egy saját beépített állapotgéppel, amelyik két részből tevődik össze. Az állapotok (`states`) az elem különböző állapotainak a definiálására szolgál. Egy állapot járhat tulajdonságváltozással, szülőelem-változással

stb., amelyek akkor mennek végbe, amikor az elem az adott állapotba kerül. Az átmenetek (**transitions**) az állapotok közötti átmeneteket definiálják, azaz képesek különféle animációkat és más akciókat társítani az állapotváltozásokhoz.

Az alternatív emulációban a daru megvalósítása állapotokkal definiálja az egyes darupozíciókat, amelyek között az átmenetek valósítják meg a feladatlapon definiált időtartamoknak megfelelő hosszúságú animációkat (6.2.5. példa).

```
states: [
 BridgeState {
 name: "0"
 bridge: bridge
 distance: destinationHome
 },
 BridgeState {
 name: "1"
 bridge: bridge
 distance: destinationTwo
 },
 BridgeState {
 name: "2"
 bridge: bridge
 distance: destinationOne
 },
 BridgeState {
 name: "3"
 bridge: bridge
 distance: destinationThree
 }
]

transitions: [
 BridgeTransition {
 duration: 6000
 },
 BridgeTransition {
 from: "0"
 to: "2"
 duration: 12000
 },
 BridgeTransition {
 from: "1"
 to: "3"
 duration: 12000
 },
 BridgeTransition {
 from: "2"
 to: "3"
 duration: 18000
 }
]
]
```

6.2.5. példa: A daru állapotai és átmenetei

A daru több együttesen mozgó elemből áll, amelyek esetén a rétegződés, azaz egymás eltakarásának a sorrendje, meggátolta a szülő-gyermek viszony használatát a mozgások összekapcsolására. Ehelyett az elemek jellegzetes élei (jobb oldal, bal oldal, vízszintes közép, függőleges közép stb.) lettek egymáshoz rögzítve, ami ugyanúgy képes az együttes mozgás biztosítására.

Ahhoz, hogy a daru fel tudjon emelni egy karosszériát, a megfogójának pontosan a karosszéria felett kell elhelyezkednie. A megfogás pillanatában a karosszéria a megfogó gyerek elemévé válik, ezért a megfogóval együtt fog mozogni. A lerakáshoz mindig szüksége van egy másik elemre, amelyik az új szülő eleme lesz a karosszériának. Ez alapértelmezésben maga az ablak, amiben az animáció fut.

6.2.4. A robotok megvalósítása és működtetése

A robotok teljesen független szereplői az alternatív emulációnak, ugyanis egyáltalán nem lépnek kölcsönhatásba más objektumokkal, egyszerűen csak vizualizálják a vezérlőtől kapott utasításokat, és válaszjeleket állítanak elő az irányításhoz. A működésük nagyon hasonló a daruéhoz, csak valamivel bonyolultabb annál, aminek az az oka, hogy míg a daru csak egy sebességfokozattal rendelkezik és mindig befejezheti az aktuális mozgást, addig a robotok mozgás közben gyorsíthatók, lassíthatók vagy teljesen meg is állíthatók. Sőt, a megállítást követő engedélyezés során a mozgást ott kell folytatniuk, ahol abbahagyták. Ettől függetlenül a robotok esetén is az egyes pozíciók állapotokhoz vannak rendelve, így az összetettebb viselkedés megvalósításának a terhe az átmeneteket érinti.

Sajnos a Qt Quick nem kimondottan támogatja a futó animációk sebességének a megváltoztatását. Persze az animációk bármikor megállíthatók és új paraméterekkel újból elindíthatók, de a legtöbb animációnál az időtartamot kell meghatározni, és ez implicit módon hat a sebességre. Ezt az időtartamot a kívánt sebességből és a hátralevő út hosszából nem túl bonyolult kiszámítani, viszont ezekhez az adatokhoz nem mindig egyszerű hozzájutni és nemkívánatos függőségeket eredményezhet a forráskódban. Egyedül egy olyan animáció van a Qt Quickben, ami a sebesség meghatározását igényli, a `SmoothedAnimation`, de ez az animáció egészen váratlanul viselkedik, ha futás közben megállítják, ugyanis a tulajdonságok módosítását ekkor is véghez viszi, viszont ekkor már animáció nélkül és azonnal. Ennek a problémának a kerülőmegoldása végül egy speciális átmenet lett (6.2.6. példa), ami folyamatosan rögzíti a robot animálható

tulajdonságainak pillanatnyi értékeit, majd visszaírja a "pause" állapotba lépés előtt utoljára rögzített értékeket a robot megfelelő tulajdonságaiba.

```
Transition {
 property var robotArm

 readonly property real distance:
 robotArm.paused ? distance : robotArm.distance
 readonly property real lowering:
 robotArm.paused ? lowering : robotArm.lowering
 readonly property real rotation:
 robotArm.paused ? rotation : robotArm.rotation

 to: "pause"

 PropertyAction {
 target: robotArm
 property: "distance"
 value: distance
 }

 PropertyAction {
 target: robotArm
 property: "lowering"
 value: lowering
 }

 PropertyAction {
 target: robotArm
 property: "rotation"
 value: rotation
 }
}
```

6.2.6. példa: Speciális átmenet a robotok mozgásának a felfüggesztésére

A robotok multiplexelését a RobotController végzi, ami mindössze annyit tesz, hogy átadja a tulajdonságainak az értékeit azoknak a robotoknak, amelyek a robotNumber tulajdonságának értékével azonos number értékkel rendelkeznek, amennyiben az enabled tulajdonsága legalább 50 milliszekundumig true értéken volt tartva.

7. Az I/O interfészt helyettesítő elektronika

A 6.1 alfejezetben bemutatott vizsgálatok eredményeként létrejött egy prototípus, amely alkalmas az I/O interfész digitális ki- és bemeneteinek a működését utánozni azzal a különbséggel, hogy ez a prototípus nem rendelkezik olyan csatlakozókkal, amiken keresztül összeköthető lenne egy PLC-vel vagy más ipari vezérlőegységgel. Annak érdekében, hogy az I/O interfész működésének visszafejtéséből végül egy kompakt és

sokszorosítható oktatóeszköz legyen, meg kellett tervezni a prototípushoz a megfelelő ki- és bemeneti áramköröket is, illetve azt a végleges beágyazott rendszert, ami ezeket végül használni is fogja.

Mivel az I/O interfész vizsgálatának behatásmentessége elsődleges szempont volt, az általa megvalósított ki- és bemeneti áramköröket nem lehetett megfelelően szemügyre venni ahhoz, hogy le lehessen másolni. Ugyanígy az is rejtély maradt, hogy az eredeti eszköz milyen mikrovezérlővel működik vagy milyen tápegységgel rendelkezik. Mindezek hiányában egy teljesen egyedi elektronikát kellett kidolgozni, ami csak annyiban köthető az eredeti I/O interfészhez, hogy ugyanazokkal az utasításokkal működtethető. Az elkészült eszköz (6.2.1. ábra) műszaki jellemzői a következők:

- 16 digitális bemenet: +24 V DC / 10 mA
- 16 digitális kimenet: +24 V DC / 600 mA
- tápellátás: +24 V DC / 1 A
- kommunikáció: USB to UART
- méretek: 105 mm × 90 mm × 70 mm (magasság × szélesség × mélység)
- súly: 225 g

6.2.1. ábra: Az I/O interfészt helyettesítő elektronika

A tervezésnél a ki- és bemenetek áramköreinek (6.2.2. ábra) a megtervezése jelentette a legnagyobb kihívást, ugyanis a megfelelő galvanikus leválasztás mellett fontos szempont volt, hogy a késleltetés lehető legalacsonyabb maradjon. A bemenetek leválasztásához elegendő volt egy optocsatolót beiktatni a 24 V DC és a 3,3 V DC jelszintek közé, de a mikrovezérlő és az optocsatoló kimeneteinek alacsony teljesítménye miatt a kimenetek leválasztásához ugyanez a megoldás már nem lett volna elegendő.

The top diagram illustrates a complex circuit where a ULN2803A driver (yellow box) receives four inputs (OUT 1, OUT 2, OUT 3, OUT 4) and drives the LTV844 optocoupler (yellow box). The LTV844's outputs are connected to an L293DD motor driver (yellow box), which in turn drives four outputs (OUT 1 1, OUT 1 2, OUT 1 3, OUT 1 4). The LTV844 is powered by a 3.3V supply (VCC_3.3V) and a 5V supply (VCC_5V). The L293DD is powered by a 5V supply (VCC_5V) and a 24V supply (VCC_24V).

The middle diagram shows the LTV844 optocoupler connected to a 5V supply (VCC_5V) and a GND USB. The LTV844's inputs are connected to four inputs (IN 1 1, IN 1 2, IN 1 3, IN 1 4) and its outputs are connected to four outputs (OUT 1 1, OUT 1 2, OUT 1 3, OUT 1 4).

The bottom diagram shows the LTV844 optocoupler connected to a 3.3V supply (VCC_3.3V) and a GND USB. The LTV844's inputs are connected to four inputs (IN 1 1, IN 1 2, IN 1 3, IN 1 4) and its outputs are connected to four outputs (OUT 1 1, OUT 1 2, OUT 1 3, OUT 1 4).

Az eredeti I/O interfészhez képest egy újítás, hogy a hagyományos soros port helyett egy USB csatlakozó került az eszköz tokozására, ami egy USB to UART chip segítségével létesít soros kapcsolatot a számítógép és az eszköz mikrovezérlője között. Ez nem csak a soros porttal nem rendelkező számítógépek csatlakoztatását oldja meg, de az eszköz belső áramkörének a táplálását is.

A feladatkiírásban megfogalmazott célokat sikeresen teljesítettem. A kiválasztott ipari folyamat emulációját, illetve a hozzá tartozó irányítást sikeresen megvalósítottam a feladat megoldásához biztosított HIL szimulátor és PLC segítségével.

Az emuláció megvalósításához rendelkezésre álló HIL szimulátort Görbedi Ákos kollégával közösen tanulmányoztuk át és közösen is kísérleteztünk vele. Az ebből szertett tapasztalatok révén pedig már egyedül kutattam tovább és dokumentáltam a FAB beépülőmodullal történő összetett vizualizációk megvalósítási lehetőségeit.

Az ipari folyamat emulálásának megvalósítása közben arra a meggyőződésre jutottam, hogy alapvetően a BORIS egy átgondolt és intuitív fejlesztői környezet, ráadásul bőséges eszközkínálattal rendelkezik, így, ha csak az erősségei alapján kellene megítélnem, akkor egy kiváló terméknek tartanám, amelyet nagyon jól lehetne alkalmazni az oktatásban, a kutatásban és a fejlesztésben is. Ezzel szemben a feladat megoldásához használt verzió sajnos igen súlyos hibákkal és hiányosságokkal rendelkezik a használhatóság és a stabilitás terén, amelyek közül a legkirívóbbak:

- A visszavonás (undo) és a megismétlés (redo) műveletek teljesen hiányoznak a szoftverből. Csak a mentés nélküli bezárással és visszanyitással lehet visszatérni egy korábbi állapothoz.
- A törlések nem kérnek megerősítést a felhasználótól, még az olyan blokkok esetén sem, amelyek összeköttetésben állnak más blokkokkal. Ez a visszavonás lehetősége nélkül felettébb felkavaró tud lenni.
- Előfordul, hogy az üzenetablakok, amelyek megkövetelik az elsőbbséget a felhasználótól, takarásban ugranak fel, meggátolva ezzel a felhasználót abban, hogy hozzájuk férjen. Ennek hatására az alkalmazás egyfajta blokkolt állapotába kerül.
- Minden külső fájlra abszolút elérési útvonalak formájában hivatkozik, ami miatt rendkívül körülményesen mozgatható a fájlrendszerben. Ezt a hiányosságot tovább súlyosbítja az, hogy a BORIS projektek megnyitásakor nincsenek ellenőrizve ezek a fájlhivatkozások, és ettől csak még nehezebb kinyomozni, ezeknek a hollétét.

Mindezek fényében és az emuláció megvalósításáért tett számos kerülőmegoldások hatására úgy vélem, hogy a BORIS a hozzá tartozó FAB beépülőmodullal együtt nem alkalmasak a kidolgozott ipari folyamathoz hasonló emulációk effektív megvalósítására. Ennek ellenére az I/O interfész megfelelően funkcionált, ezért mint különálló terméket teljes mértékben alkalmasnak találok arra, hogy akár az oktatásban, akár egy későbbi irányítástechnikai versenyekre való felkészülésben használva legyen. Mindazonáltal fel kell ismerni azt a tényt is, hogy a BORIS nem egy általános célú programozási nyelv, mint például a C, hanem egy elsősorban rendszerek szimulációjára kifejlesztett speciális fejlesztői környezet, ezért nem is várható tőle, hogy minden feladat hatékonyan

megoldható legyen benne. A rendeltetésszerű használatát viszont nem kísérleteztük ki kellő mélységig ahhoz, hogy azzal kapcsolatban állás foglaljak.

Az feladatkiíráson túli céljaimat szintén sikerül teljesítenem, sőt még egy olyan segédprogramot is megvalósítottam a BORIS projektek hordozhatósági problémájának a megoldására, amely nem volt része sem a feladatkiírásnak, sem az azon túli feladatoknak.

A BORIS és az I/O interfész közötti kommunikáció feltárásával és az I/O interfész működtetéséhez fejlesztett függvénykönyvtáram segítségével megnyitottam a lehetőségét egy alternatív szimulációs szoftver fejlesztésének, amelyik képes lehet a BORIS kiváltására. Mindemellett a Qt Quick egy olyan újszerű felhasználási lehetőségét is kikísérleteztem és egy működő emulációval alá is támasztottam, amire korábban nem volt példa. A Qt Quick felhasználási területei ugyanis annak ellenére, hogy rendkívül szerteágazóak, ipari folyamatok emulálása nem tartozik közéjük. Ennek ellenére kifejezetten alkalmasnak találtam erre a célra, és potenciált látok a komponenseinek egy ilyen irányú bővítésében is.

Az I/O interfész helyettesítésére tett kísérleteim szintén sikeresek voltak, mindazonáltal a ki- és bemeneti áramköreinek a megvalósításához, Hajdu József villamosmérnök segítségét kértem az elektronikában szerzett tágabb ismeretei és tapasztalatai miatt. Az ő segítségével a kísérleti helyettesítő elektronikából egy gyártható és kompakt termék született.

Irodalomjegyzék

- [1] Ingenieurbüro Dr. Kahlert, „WinFACT overview,” [Online]. Available: <https://www.kahlert.com/engl/winfact-uebersicht>.
- [2] Ingenieurbüro Dr. Kahlert, „Flexible Animation Builder,” [Online]. Available: <https://www.kahlert.com/engl/flexible-animation-builder>.
- [3] Omron Corporation, „CJ2M-CPU32,” [Online]. Available: <https://industrial.omron.hu/hu/products/CJ2M-CPU32>.
- [4] Omron Corporation, „CX-Programmer,” [Online]. Available: <https://industrial.omron.hu/hu/products/cx-programmer>.
- [5] Wikipedia, „IEC 61131-3,” [Online]. Available: https://en.wikipedia.org/wiki/IEC_61131-3.
- [6] Eltima IBC, „Serial Port Monitor,” [Online]. Available: <https://www.eltima.com/products/serial-port-monitor/>.
- [7] MikroElektronika d.o.o., „EasyPIC v7,” [Online]. Available: <https://www.mikroe.com/easypic-v7>.
- [8] MikroElektronika d.o.o., „mikroC PRO for PIC,” [Online]. Available: <https://www.mikroe.com/mikroc-pic>.
- [9] Qt Company, „Qt Creator,” [Online]. Available: https://wiki.qt.io/Qt_Creator/hu.
- [10] Wikipedia, „Altium Designer,” [Online]. Available: https://en.wikipedia.org/wiki/Altium_Designer.
- [11] Wikipedia, „SPICE,” [Online]. Available: <https://en.wikipedia.org/wiki/SPICE>.
- [12] IAR Systems AB, „IAR Embedded Workbench for Arm,” [Online]. Available: <https://www.iar.com/products/architectures/arm/iar-embedded-workbench-for-arm>.
- [13] Wikipedia, „Modulo operation,” [Online]. Available: https://en.wikipedia.org/wiki/Modulo_operation.
- [14] Wikipedia, „Path (computing),” [Online]. Available: [https://en.wikipedia.org/wiki/Path_\(computing\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Path_(computing)).

Nyilatkozat

Alulírott Miklós Árpád, mérnök informatikus MSc. szakos hallgató, kijelentem, hogy a dolgozatomat a Szegedi Tudományegyetem, Informatikai Tanszékcsoport Műszaki Informatika Tanszékén készítettem, mérnök informatikus MSc. diploma megszerzése érdekében.

Kijelentem, hogy a dolgozatot más szakon korábban nem védtem meg, saját munkám eredménye, és csak a hivatkozott forrásokat (szakirodalom, eszközök stb.) használtam fel.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozatomat / diplomamunkámat a Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoport könyvtárában, a helyben olvasható könyvek között helyezik el.

2021. május 10.

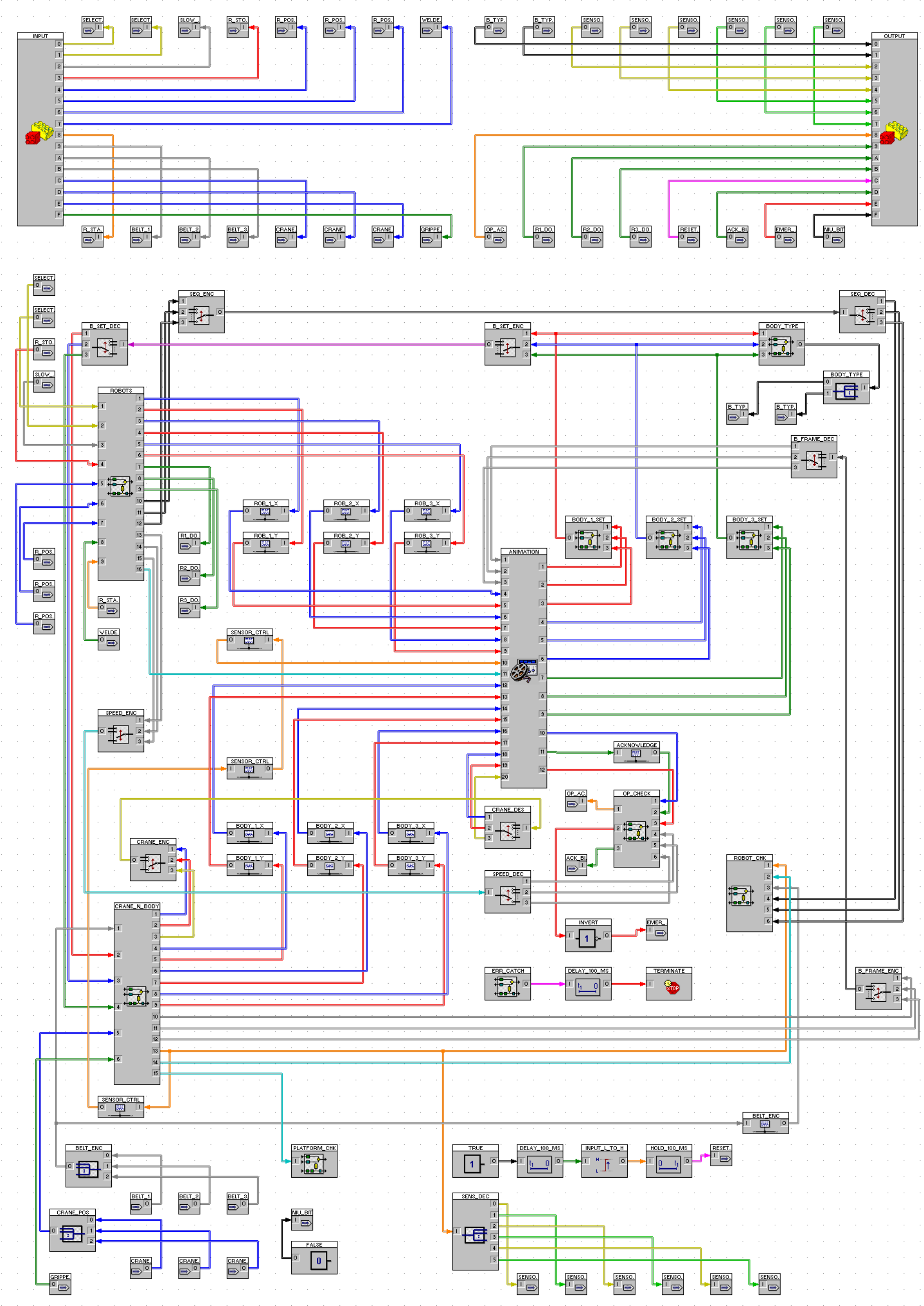
.....

Aláírás

Mellékletek

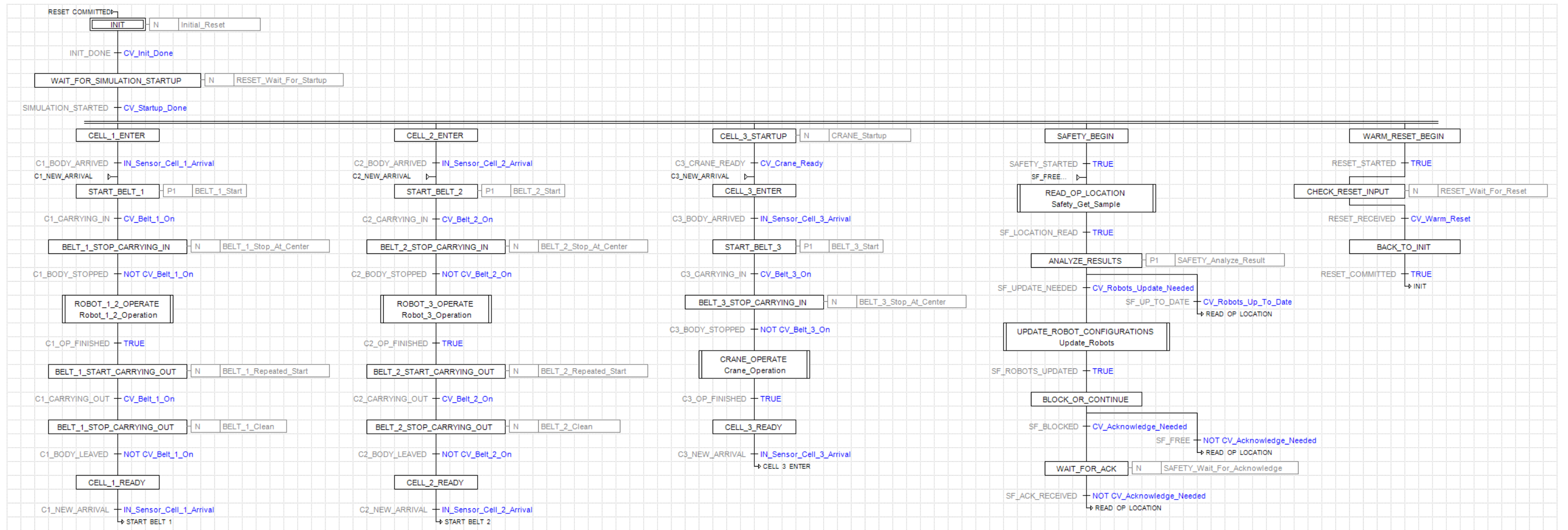
M1

A karosszéria gyártósor emulációjának legfelső szintje.

M2

A karosszéria gyártósor irányításának legfelső szintje.

M3

A BORIS Corrector osztályának teljes forráskódja.

```
#include <boris_corrector.h>
#include <cstdlib>
#include <iomanip>
#include <fstream>

using namespace diplomamunka;

bool diplomamunka::is_boris_file(const fs::path &p)
{
 static const std::set<std::string> supported_types
 {
 ".bmp", ".bsy", ".fab", ".sbl"
 };
 auto extension = util::to_lower(p.extension().string());
 return supported_types.count(extension) > 0;
}

fs::path diplomamunka::add_temp_prefix(const fs::path &p)
{
 auto temp = p;
 temp.replace_filename("~$" + p.filename().string());
 return temp;
}

boris_corrector::boris_corrector(const fs::path &working_dir) :
 cwd(working_dir) {}

std::set<fs::path> boris_corrector::search_for_files()
{
 fs::recursive_directory_range finder(cwd);
 std::set<fs::path> files;
 std::copy_if
 (
 finder.begin(), finder.end(),
 std::inserter(files, files.end()), is_boris_file
);
 return files;
}

std::string boris_corrector::correct_paths(const std::string &s,
 const std::set<fs::path> &files)
{
 static const std::regex matcher
 {
 R"([a-z]:\\([^\\/:*?"<>|\\r\\n]+\\)*)" +
 R"([^\\/:*?"<>|\\r\\n]+\\. (bmp|bsy|fab|sbl))",
 std::regex::ECMAScript | std::regex::icase |
 std::regex::nosubs | std::regex::optimize
 };
};
```

```

 return util::regex_replace(s, matcher,
 [this, &files](const std::string &match)
 {
 auto it = std::find_if(files.begin(), files.end(),
 [this, &match](const fs::path &file)
 {
 return fs::ends_with(match, fs::relative(file, cwd));
 });

 return it != files.end() ? it->string() : match;
 });
}

int boris_corrector::execute()
{
 const auto logPercent = [](std::size_t p) -> std::ostream &
 {
 return std::cout << "[" << std::setw(3) << p << "%] ";
 };

 double percentage = 0.0;
 logPercent(percentage) << "Searching for BORIS-specific files..."
 << std::endl;

 try
 {
 const auto files = search_for_files();
 const double step =
 100.0 / static_cast<double>(files.size());
 logPercent(step / 2.0) << files.size() << " files found. "
 << std::endl;

 for (const auto &file : files)
 {
 logPercent(percentage += step) << "Processing file: "
 << file.string()
 << "... ";

 if (correct_file(file, files))
 std::cout << "DONE" << std::endl;
 else
 std::cout << "FAILED" << std::endl;
 }
 }
 catch (std::exception &e)
 {
 logPercent(percentage) << "Error occurred: "
 << e.what() << std::endl;

 return EXIT_FAILURE;
 }

 logPercent(100) << "Correction finished." << std::endl;
 return EXIT_SUCCESS;
}

```

```

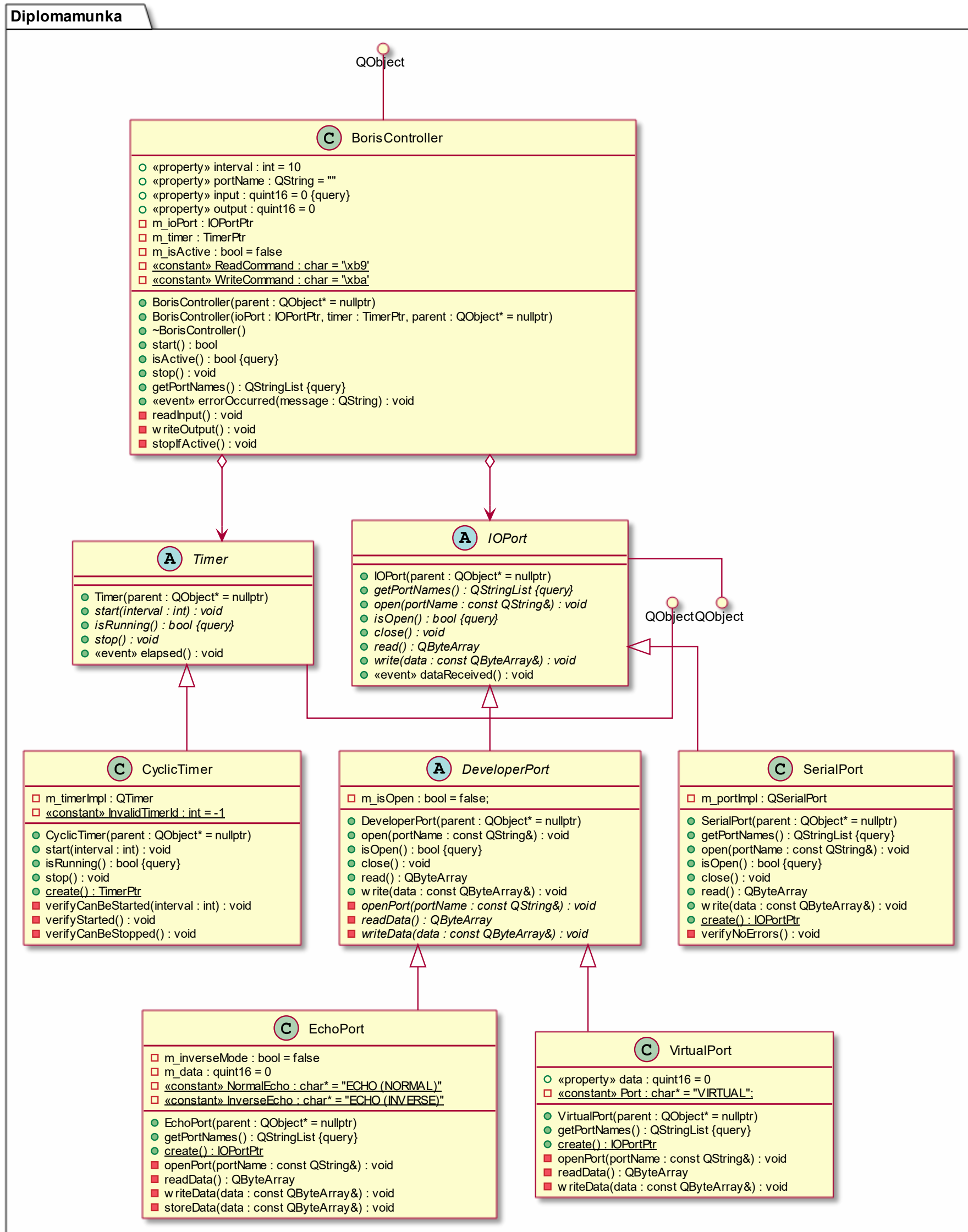
bool boris_corrector::correct_file(const fs::path &f,
 const std::set<fs::path> &files)
{
 const auto temp = add_temp_prefix(f);

 if (std::fstream in(f.string(), std::ios::in),
 out(temp.string(), std::ios::out); in && out)
 {
 for (std::string line; std::getline(in, line);)
 out << correct_paths(line, files) << std::endl;
 }
 else
 {
 return false;
 }

 fs::remove(f);
 fs::rename(temp, f);
 return true;
}

```

A BORIS Controller teljes osztálydiagramja.

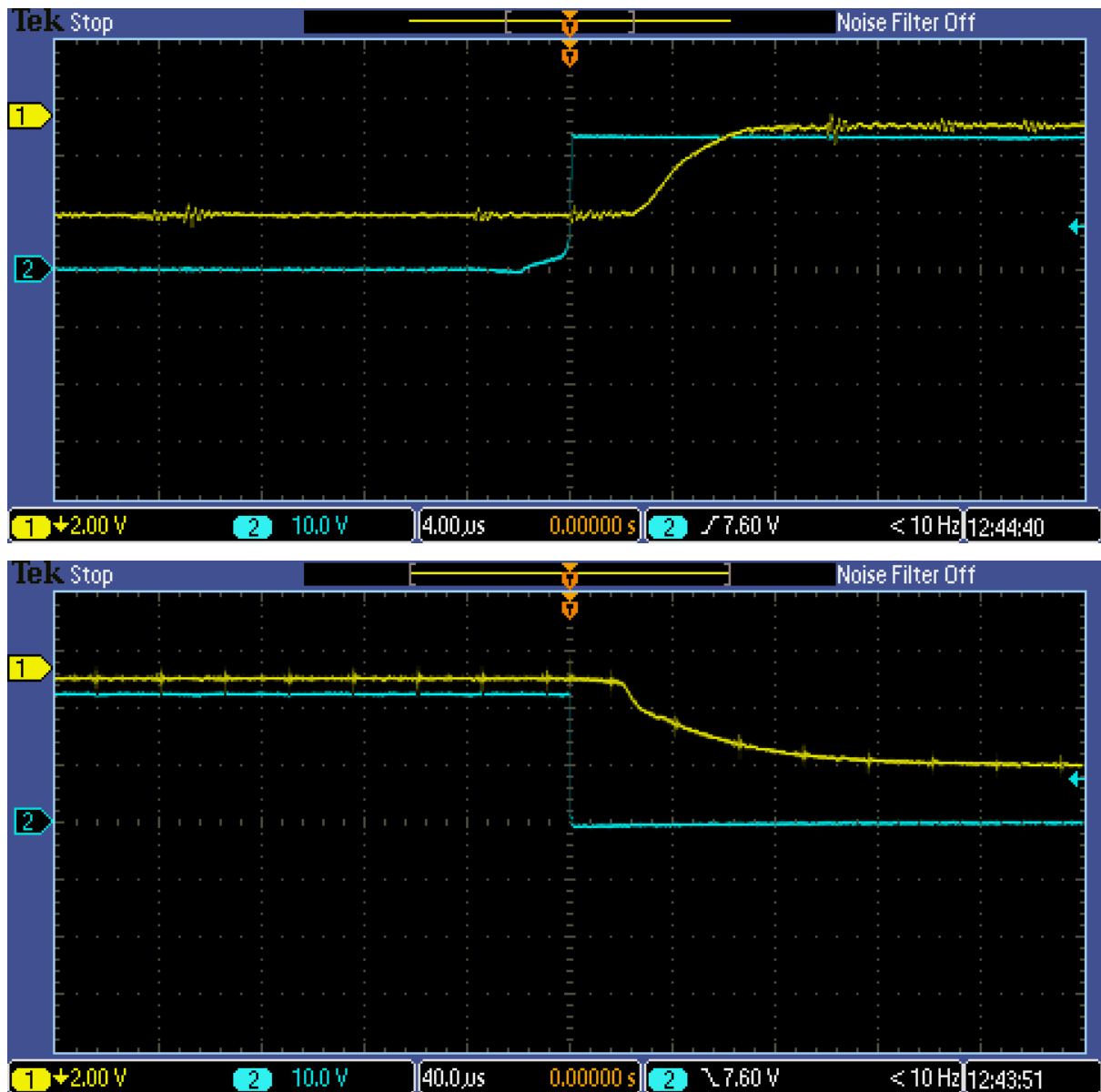

M5

A BORIS I/O ki és bemeneteinek oszcilloszkópos vizsgálatának eredményei.

- 1-es csatorna (sárga): a mikrovezérlő felőli oldal
- 2-es csatorna (kék): a felhasználó felőli oldal

Bemenet

Kimenet

